काठमाण्डौं जिल्ला

नागार्जुन नगरपालिकाको क्षमता विकास योजना

अध्ययनकर्ता

अपि प्वाइन्ट ववरमहल, काठमाण्डौं

२०७८ जेष्ठ २०७९

नागार्जुन नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
हरिसिद्धि, सीतापाईला, काठमाडौं
प्रदेश नं. ३, नेपाल
२०७३

नागार्जुन नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
हरिसिद्धि, सीतापाईला, काठमाडौं
बागमती प्रदेश, नेपाल
भू-सेवा केन्द्र
२०७७

विषय सूची पेज नं

परिच्छेद-१: परिचय 5
१.१ पृष्टभूमी 5
१.२ क्षमता विकास योजनाको आवश्यकता, उद्धेश्य तथा औचित्य 8
१.३ क्षमता विकास योजना तर्जुमा विधि र प्रकृया 10
१.४ क्षमता विकास योजनाका सीमाहरु 11
१.५ कार्यकारी सारांश 12
परिच्छेद-२: स्थानीय तहको क्षमता विकास नीति तथा कार्यनीति 13
२.१ क्षमता विकासका लागि स्थानीय तहको अंगिकार गरेका नीतिहरु कार्यनीति स्रोत संयन्त्र 13
२.२ क्षमता विकासका लागि विगत तीन वर्षमा गरिएको बजेट विनियोजन 13
२.३ क्षमता विकासका लागि संचालित कार्यक्रमहरु (आन्तरिक/वाह्य) 14
परिच्छेद-३: स्थानीय तहको विद्यमान मानव तथा संस्थागत अवस्था 15
३.१ स्थानीय तहमा विद्यमान मानव संशाधनको अवस्था 15
३.२ स्थानीय तहको संस्थागत विकासको अवस्था 17
३.३ कार्यालय पूर्वाधार तथा कार्यालय औजार उपकरण 21
३.४ विद्यमान अवस्था र अपेक्षित अवस्था वीचको अन्तराल 21
परिच्छेद-४: क्षमता विकास योजनाको लक्ष्य र उद्धेश्यहरु 23
४.१ स्थानीय तहको क्षमता विकासको लक्ष्य 23
४.२ क्षमता विकास योजनका उद्धेश्यहरु 23
४.३ अपेक्षित नतिजाहरु 24
परिच्छेद-५: स्थानीय तहको क्षमता विकास आवश्यकता विश्लेषण 27
५.१ जनप्रतिनीति स्तर 27
५.२ समिति तथा उपसमिति-गठन परिचालन र क्रियाशीलताको अवस्था 30
५.३ कर्मचारी स्तर (विभिन्न तहगत श्रेणीअनुसार) 38
५.४ विषय क्षेत्र र सूचक अनुसार संस्थागत मूल्याँकन (LISA)वाट कमजोर कार्यसम्पादन देखिएका विषयक्षेत्रहरु 40
५.५ संविधानको अनुसूची-८ मा उल्लेखित अधिकार र कार्यसम्पादनको अवस्थाको संक्षिप्त विश्लेषण 42

परिच्छेद-६: क्षमता विकास योजनाका प्राथमिकताहरु 45
६.१ जनप्रतिनीधी स्तर 46
६.२ समिति तथा उपसमिति 47
६.३ महाशाखा/शाखा/इकाई 48
६.४ कर्मचारी स्तर (विभिन्न तहगतश्रेणी अनुसार) 50
परिच्छेद-७: त्रीवर्षीय क्षमता विकास कार्ययोजना 53
७.१ क्षमता विकास नीति 53
७.२ जनप्रतिनिधिहरुका लागि प्रस्तावित क्षमता विकासका कार्यक्रमहरु 53
७.३ तहगत तथा श्रेणीगत रुपमा कर्मचारीहरुका लागि प्रस्तावित क्षमता विकास कार्यक्रमहरु 58
७.४ संविधानको अनुसूची-८मा प्रदत्त २२ अधिकारहरुको प्रयोग र प्रभावकारी कार्यन्वयनका लागि संचालन गरिनुपर्ने क्षमता विकासका कार्यक्रमहरुः 63
परिच्छेद-८: क्षमता विकास योजना कार्यन्वयन जिम्मेवारी तालिका 68
परिच्छेद-९: अनुगमन तथा मूल्याँकन 69
९.१ क्षमता विकास योजना कार्यान्वयनवाट हुने वार्षिक प्रतिफल विषयक्षेत्र अनुसार 69
विषयक्षेत्रः भौतिक पूर्वाधार निर्माण र उपकरणहरु (Areas of Capacity Building: Physical infrastructure, equipment and machinary) 69
विषयक्षेत्रः संस्थागत विकास (Institutional Aspect of capacity development) 70
विषयक्षेत्रः मानव संशाधन विकास (Human Resource Aspect of capacity development) 75
९.२ उपसंहार 85

परिच्छेद-१: परिचय

१.१ पृष्टभूमी

काठमाण्डौं जिल्लकाको पश्चिम उतर तर्फ अवस्थित नागार्जुन नगरपालिका नेपाल सरकारको मिति२०७१ मसिंर १६गतेको निर्णयानुसार काठमाँडौ जिल्ला साविक इचंगुनारायण, सितापाईला,रामकोट,स्यूचाटार र भिमढुंगा गरी ५ वटा गाँउ विकास समिति समेटेर स्थापना भएको हो। यसको पूर्वमा काठमाडौं महानगरपालिकाको वडा नं १४,१३,१५ र १६ पश्चिममा धादीङ्ग जिल्ला, उत्तरमा तारकेश्वर नगरपालिका र दक्षिणमा चन्द्रागिरी नगरपालिका रहेका छन्। यस पालिकामा १० वडाहरु रहेकाछन्।

यो नगरपालिकाको क्षेत्रफल २९.८ वर्ग किलो मिटर र औषत उचाई समुद्र सतह देखि १३०० देखि २५०० मीटर सम्म छ।भौगोलिक बनावटको दृष्टिकोणले यस नगरपालिकालाई मुख्य २ क्षेत्रमा विभाजन गर्न सकिन्छ| १. उत्तरी पहाडी क्षेत्र र २. उपत्यका क्षेत्र

राष्ट्रिय जनगणना २०६८ अनुसार नगरपालिकाको घरधुरी संख्या १६७४६ छ भने कूल जनसंख्या ६७४२० रहेको थियो।जसमध्ये पुरुष ३४०६४ (५०.२५%) र महिला ३३३५६ (४९.७५%) रहेका थिए। तर राष्टिय जनगणना २०७८ को प्रारम्भिक नतिजा अनुसार जनगणना घर संख्या १७४६६ परिवार सख्या ३१,३२३ र प्रारम्भिक जनसंख्या १,१५,५०७ रहेको अनुमान गरिएकोछ।यसमा पुरुषको जनसंख्या ५७,६३१ र महिलाको संख्या ५७,८७६ रहेको अनुमान छ।यद्यपि महिला र पुरुषको वीचको संरचनामा खासै फरक परेको पाइएको छैन।

देशका अन्य भागबाट क्रमिक रुपमा काठमाण्डौं उपत्यकामा बसाई सर्ने प्रवृत्ति भईरहेकोले तीव्र सहरीकरणमा वृद्धि हुँदा यो काँठक्षेत्रमा रहेको नगरपालिकामा विभिन्न जाति तथा धर्मालम्विहरुको संरचनामा भने क्रमशः परिवर्तन भएको पाईन्छ।प्रमुखरुपमा नेवार,बाहुन,क्षेत्री मगर, सन्यासी तथा जातिको बाहुल्यता रहेको यस नगरपालिकामा अधिकांश जनसंख्या हिन्दु र वौद्ध धर्म मान्ने गर्दछन्।औषत घरपरीवार संख्या ४.२१ छ भने लिङ्ग अनुपात ०.९८ रहेको छ।यस नगरपालिकामा प्रति वर्ग किलो मिटर ५३६.४ को वसोवास रहेको छ।यस नगरपालिका क्षेत्र भित्र रहेका केही महत्वपूर्ण ऐतिहासिक, धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थलहरुको नामावली यस प्रकारछः

१. ईचङ्गुनारायण मन्दिर २. हल्चोक आकास भैरब ३. रानीवन क्षेत्र ४. नागार्जुन जामाचो ५. ह्वाईट गुम्बा ६. बद्री नारायण धाम ७. गणेशमान स्मृती पार्क ८. सहिद पार्क ९. भिमसेनस्थान, भीमढुङ्गा १०. स्वीजरल्याण्ड चौर, पार्क ११. हसन्टार गुम्बा १२. भूवनेश्वरी मन्दिर १३. पञ्चकन्या मन्दिर १४. तारकेश्वर मन्दिर १५. विभिन्न स्थानमा रहेका होमस्टे जस्तै थाप्ले आदि |

चीत्रः नागार्जुन नगरपालिकको अवस्थिति

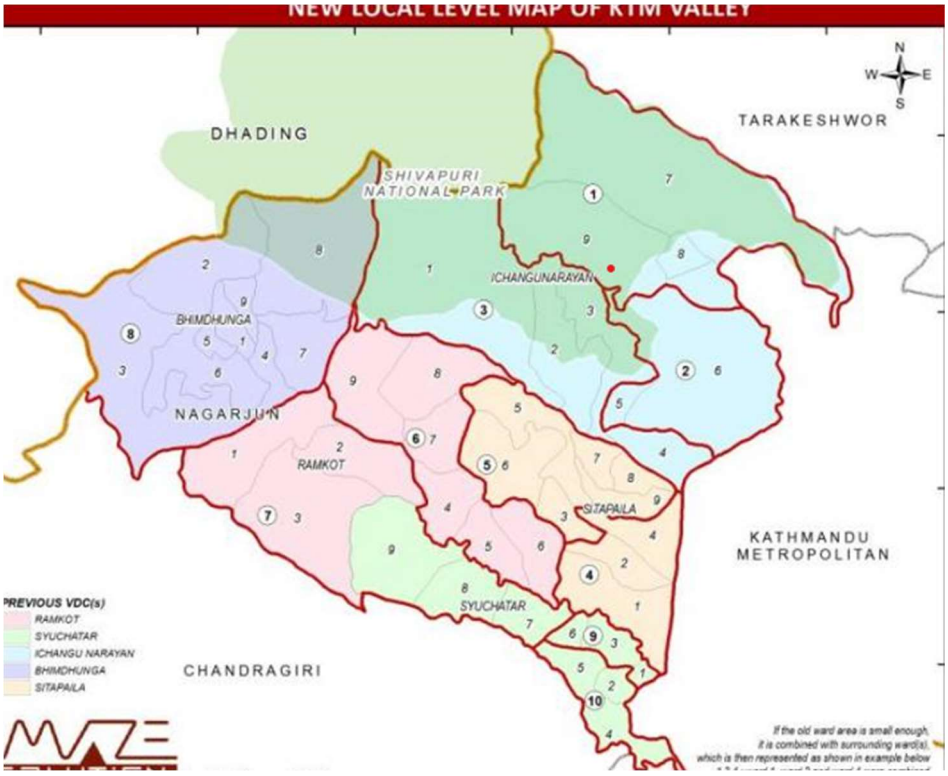

स्रोतः नगरपालिकाको वेभसाइट

नगरपालिकाको संगठन संरचना

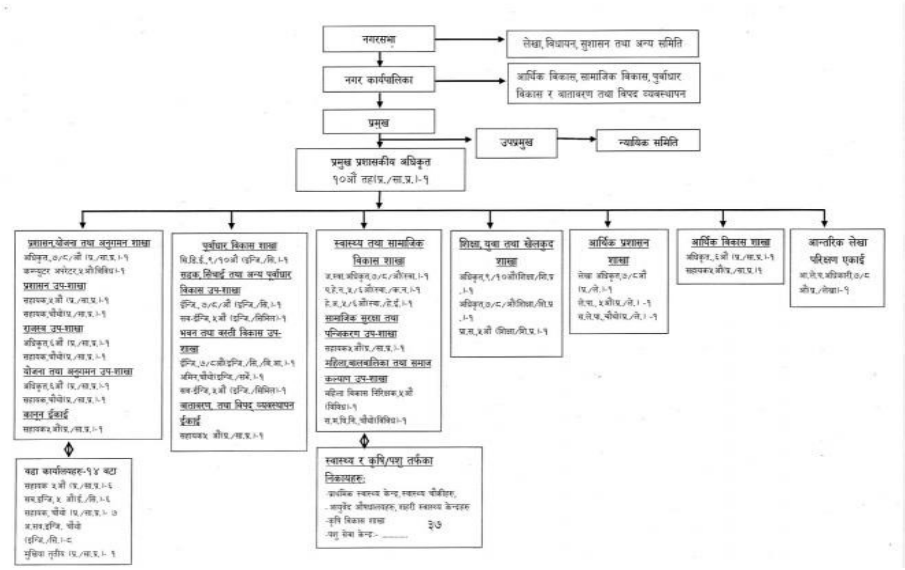

नागार्जुन नगरपालिकामा कर्मचारीको स्वीकृत दरबन्दीको हाल सम्म स्पष्टता नभइसकेको अवस्था रहेकोले हाल कार्यरत कर्मचारीको दरबन्दीलाई हेर्दा जम्मा ५२ जनाको दरबन्दी पूर्ति भएको छ। यसरी पद पूर्ति भएका कर्मचारीहरूलाई नगरपालिकाको विभिन्न भूमिकाहरू जस्तो समान्य तथा कर्मचारी प्रशासन, आर्थिक प्रशासन, राजश्व प्रशासन, भौतिक पूर्वाधार विकास, सामाजिक विकास, आदि पूरा गर्न खटाइएको छ। नगरपालिकाको संगठन संरचना हालसालै गरेको संगठन तथा व्यवस्थापन अध्ययनले देखाए अनुसार संगठन संरचना र कर्मचारी दरबन्दी तथा पद पूर्तिको अवस्था तल प्रस्तुत गरिएकोछ।

नोट:

नगर सभाबाट स्वीकृत दरवन्दी: ११७ जना

नेपाल सरकारको स्वीकृत दरवन्दी: ५२ जना

व्यक्ति करार संख्या: ४७ जना

संस्था करार: १८ जना

विषयगत शाखा तर्फ

स्वास्थ्य संस्थामा कार्यरत संख्या: ३७ जना

आर्युवेद शाखा: ४ जना

महिला तथा बालबालिका शाखा: ३ जना (महिला विकास अधिकृत प्रवला श्रेष्ठ फाजिलमा परेको) दरवन्दीमा १ बढी

पशु शाखा: २ जना

एल.जि.सि.डि.पि. अन्तर्गत १ जना सूचना प्रविधि अधिकृत (करार)

प्रधानमन्त्री रोगजार कार्यक्रम १ जना शाखा अधिकृत (रोजगार संयोजक) (करार)

विभिन्न सेवा प्रदायक संस्था तथा गरिवसंग विश्शेवर कार्यक्रमका सा.प्र. समेत: ५ जना (करार)

विद्यालय स्रोत व्यक्ति १ जना (करार)

१.२ क्षमता विकास योजनाको आवश्यकता, उद्धेश्य तथा औचित्य

वर्तमान नेपालको संविधानले स्थानीयतहलाई ठूलो जिम्मेवारी दिएकोछ। संविधानको अनुसूचि ८ मा स्थानीयतहको एकल अधिकार उल्लेख गरिएकोछ। साथै संघ र प्रदेश सरकारसँग मिलेर गर्ने अन्य कार्यहरु पनि विस्तृतरुपमा उल्लेख गरिएकाछन्। स्थानीय सरकार कार्य संचालन ऐन २०७४ ले कैयन महत्वपूर्ण कार्यहरुगर्ने जिम्मेवारी स्थानीयतहलाई दिएकोछ।

यस्ता कानून प्रदत्त संवैधानिक, कानूनी र कार्यकारी अधिकारहरुको प्रयोगगर्न स्थानीयतहहरु सक्षम हुनु जरुरीछ। कानूनी र संवैधानिकरुपमा अधिकारहरु दिइएता पनि क्षमताको अभाव भएमा कार्यस्मपादन राम्रो हुन सकिरहेको छैन। तसर्थ स्थानीयपालिकाहरुको क्षमता विकास गर्नु पर्ने अपरिहार्य आवश्यकता रहेकोछ।

मूलतः आज स्थानीय सरकारको रुपमा कार्य गर्ने स्थानीय पालिकाहरुले गर्ने कार्यहरु भनेका फोहर मैला व्यवस्थापन, भवन निर्माण, नक्सा पास, आवधिक योजना तर्जुमा, आयोजना वैंकको स्थापना, एकीकृत वस्ती विकास गुरुयोजना, घर धुरी नंवरको प्रभावकारी कार्यन्वयन, खुल्ला क्षेत्रको अभिलेखीकरण, पूर्वाधार निर्माणमा IEE/EIA गर्ने कार्य नै हुन्।

यसैगरी अन्य गर्नु पर्ने कार्यहरुमा स्थानीय अस्पतालहरुको संचालन र व्यवस्थापन, सूचना प्रविधिको व्यवाहारिक प्रयोग गरी सेवा प्रवाहको प्रभावकारीतामा वृद्धि, सार्वजनिक खरीद र दररेट स्वीकृत गर्ने, कर संकलनमा अनलाइन प्रणाली र राजस्वको नक्साँकन गर्ने जस्ता कार्यहरु हुन्। यस्तै शिक्षा कार्यक्रम संचालन, समयमै वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम स्वीकृति र वार्षिक कार्यक्रमको समीक्षा, औद्योगिक ग्रामहरुको स्थापना र संचालन, एक वडा एक उत्पादन कार्यक्रम, जिविकोपार्जनको लागि थप कार्क्रम संचालन, सार्वजनिक निजी साझेदारी संवाद (PPP dialogue), न्यायिक कार्य सम्पादन/इजलासको स्थापना र उजुरी फर्छ्यौट, विपद व्यवस्थापन पूर्व तयारी, स्थानीयपालिकाको पार्वचित्र तयारी जस्ता महत्वपूर्ण कार्यहरु गर्ने जिम्मेवारी स्थानीय सरकारको नै भएकोले क्षमता विकास विना यी कार्यसम्पादन संभव छैन। यीसवै कार्यको प्रभावकारी सम्पादनको लागी योजनावद्ध क्षमता विकासको आवश्यकता पर्छ।

नगरपालिकाले आफ्नो भूमिका सफलरुपमा निर्वाहगर्न तथा विकास निर्माणका कार्यहरु दिगो ढंगले समयमै सम्पन्न गरी जनताको विकास प्रतिको अपेक्षा र चाहना पुरागर्न आफ्नो काम गर्ने परम्परागत तौर तरिका, शैली र चिन्तनमा परिवर्तित सन्दर्भअनुरूप परिवर्तन गराउनु आवश्यक हुन्छ। नगरपालिकाको क्षमता विकासमा संस्थागत र संगठनात्मक व्यवस्था, मानव संशाधन तथा भौतिक पूर्वाधार क्षमताका विषयहरु पर्दछन्। मानवीय सीप र क्षमताको अधिकतम उपयोग गर्दै काममा नयाँपन

तथा शैलीलाई सिर्जनशील एवम् परिणाममुखी बनाउन सेवा प्रवाह गर्ने निकायहरूको संस्थागत क्षमताको विकासको योजना आवस्यक हुन्छ। नगरपालिकाद्वारा प्रवाह गरिएका सेवा, सुविधातथा वस्तु नागरिकका अपेक्षा र चाहना अनुरूपका हुनु पर्दछ। यसो भएमा मात्र जननिर्वाचित प्रतिनिधि र कर्मचारी संयन्त्रप्रति विश्वसनीयता बढ्नुको साथै राज्य र व्यवस्थाप्रति पनि नागरिकहरूमा भरोसा बढ्छ।

यसर्थ, यस पालिकाले मानव संशाधन, विधि र कार्य प्रणाली तथा संस्थागत क्षमताको क्रमिक रूपमा विकासगरी नागरिकप्रति उत्तरदायी हुन र सेवाप्रवाह प्रभावकारीरुपमा संचालन गर्न क्षमता विकास योजनाको कार्यान्वयनबाट उपयुक्त हुने भएकोले योजनाको आवश्यकता पर्छ।

क्षमता विकास योजनाको औचित्य

कुनैपनि स्थानीय पालिकाको क्षमता विकास योजनाका औचित्यहरु देहाय बमोजिम हुन्छन्।

- संविधानप्रदत्त अधिकार र जिम्मेवारीहरूलाई कुशल रूपमा सम्पादन गरी नागरिकहरूलाई छिटो, छरितो, मितव्ययी, पारदर्शी र गुणात्मक सेवा प्रवाह प्रवाहगर्ने जिम्मेवारी र दायित्व नजिकैको सरकारको रुपमा रहेको स्थानीयपालिकाको कार्यक्षेत्रमा रहेको हुन्छ। यसले पनि स्थानीय पालिकाहरुको क्षमता स्थानीय जनताले अपेक्षा गरे अनुरुप हुनैपर्छ।
- स्थानीय पालिकाबाट सञ्चालन गरिने सामाजिक, आर्थिक, वातावरणीय गतिविधि तथा पूर्वाधार विकास निर्माणका कार्यहरूलाई दिगो र परिणाममुखी बनाउनु पर्ने कानुनी र नैतिक दायित्व पनि स्थानीय पालिका कै हुन्छ।
- स्थानीय पालिकाका अधिकार र जिम्मेवारीहरू कुशल रूपमा सम्पादन गर्न विभिन्न पदीय जिम्मेवारीमा रहेका जननिर्वाचित प्रतिनिधिहरू र कर्मचारीहरूको क्षमता विकास गर्न आवश्यक पर्ने भएकोले योजनावद्ध रुपमा कार्यगर्दा प्रतिफलको सुनिश्चितता वढ्छ।
- विकास प्रशासनका विभिन्न नवीनतम आयाम, प्रविधि र मान्यता अनुसार नगरपालिकालाई क्रमिक रूपमा प्रविधियुक्त बनाउदै नागरिकहरूको आशा र अपेक्षा अनुसार काम गर्न सक्ने गरी स्थानीय पालिकाको संस्थागत क्षमता विकास गर्न पनि क्षमता विकास योजनाको आवश्यकता पर्छ।
- मागमा आधारित क्षमता विकास कार्यक्रम सञ्चालन गरी स्थानीय आवश्यकता परिपूर्ति गर्न र जनातले अपेक्षा गरेका क्षेत्रमा ज्ञान, सीप र व्यवाहार र चिन्तनको विकास तथा जनउत्तरदायी शासन प्रणाली स्थापित गर्न आवश्यक रहेकोल पनि योजनाको औचित्यता रहन्छ।
- स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४, विपद जोखिम न्यूनीकरण तथा पूनर्स्थापना ऐन, २०७४, अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४, संघ, प्रदेश र स्थानीय तह (समन्वय र अन्तरसम्बन्ध) ऐन, २०७७ जस्ता विभिन्न कानूनहरुले स्थानीय तहका जिम्मेवारी, भूमिका र अन्तरसम्बन्धका विषयहरुमा

स्पष्ट व्यवस्था गरेका छन्। यी ऐनले दिएका अधिकारहरुको प्रयोग गर्न एक तहको क्षमता आवश्यकता पर्ने हुन्छ।

- संविधानमा उल्लेख भएका अधिकारका सूचीहरुको व्यावहारिक कार्यान्वयनको स्थिति, स्थानीय सरकारको शासन संचालन क्षमता र स्थानीय शासनलाई प्रभावकारी तुल्याउनका लागि आगामी दिनमा आवस्यक पर्ने क्षमताको अन्तर पहिचान गरी यस्ता अन्तर एवम् कमजोरी लाई हटाई स्थानीय तहलाई सबल र सक्षम शासकीय एकाईका रुपमा स्थापित गर्न योजनावद्ध क्षमता विकास योजनाको आवश्यकता पर्छ।
- संविधान तथा कानूनले तोकेका भूमिका र जिम्मेवारी अनुरुप कार्य सम्पादन गर्दा समग्र राष्ट्रिय योजना र विश्वव्यापि साझा लक्ष्यको रुपमा रहेका दिगो विकासका लक्ष्य तथा स्थानीयस्तरका आवस्यकताहरु परिपूर्ति गर्ने गरी योजनाबद्ध रुपमा कार्य सम्पादन गर्न पनि योजनावद्ध क्षमता विकासको आवश्यकता हुन्छ।

१.३ क्षमता विकास योजना तर्जुमा विधि र प्रकृया

प्रस्तुत क्षमता विकास योजना तर्जुमा गर्दा वृहत स्थलगत छलफल र स्थानीय नगरपालिका भ्रमण गरी नगरपालिकाको संस्थागत, भौतिक र मानवीय स्रोतसाधन जस्ता सबै पक्षहरूलाई समेटी सहभागितात्मक विधिबाट तयार गरिएको थियो। यथार्थ धरातललाई प्रतिविम्वित गरोस् र स्थानीय पालिकाको मागमा आधारित होस् भन्ने ध्येयले यस क्षमता विकास योजना तर्जुमाका गर्दा निम्न विधि र प्रकृयाहरु अवलम्वन गरिएका थिए।

- **क्षमता विकासको योजना तथा नीति प्रक्रियाबारे अभिमुखीकरणः** यस पालिकाको क्षमता विकास योजना विषयमा जानकारी गराउन जुम मार्फत अभिमुखीकरण कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको थियो।
- **क्षमता विकसको लेखाजोखाः** मागमा आधारित संस्थागत क्षमता विकासको आवश्यकताको लेखाजोखा गर्न क्षमता विकास योजनाको विभिन्न विषयगत क्षेत्रहरुसँग सम्बन्धित फारमहरु तयार पारिएका थिए।
- **फारमहरुको विकासः** सात भागमा विभाजन गरिएका यस्ता फारमहरुमा पहिलो फारम संविधानले दिएका अनुसुची ८ का २२ वटा कार्यहरु सम्पादन गर्न आवश्यक पर्ने नगरपालिका प्रमुख र उपप्रमुखका क्षमता पहिचान लक्षित थिए भने फारम २ स्थानीय सरकार संचलन ऐन २०७४ ले दिएका अधिकारहरु सम्पादन गर्न अध्यक्ष उपाध्यक्ष र वडा अध्यक्षका क्षमता पहिचान लक्षित थिए। वाँकी अन्य फारमहरु प्रमुख कार्यकारी अधिकृत वा शाखा प्रमुख र एकाईका प्रमुखहरूको कार्यसम्पादन क्षमतासँग सम्बन्धित थिए।

- **नगरपालिका स्थलगत भ्रमण र छलफलः** पालिकाको स्थलगत छलफलमा जनप्रतिनिधिहरु र सवै कर्मचारीहरुलाई सहभागी गराई संस्थागत क्षमता लेखा जोखाकालागि विभिन्न फारमहरु वितरण गरी निजहरुले नै महशुस गरेका क्षमता विकाससँग सम्बन्धित आवश्यक विवरण संकलन गरिएको थियो।
- **नेतृत्व तहको क्षमता विकास आवश्यकताको लेखाजोखाः** पालिकाका अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, वडा अध्यक्ष, तथा कार्यपालिका सदस्य र विभिन्न समिति, उपसमितिका संयोजकहरुसँग अन्तरक्रियात्मक छलफल गरी निजहरुको क्षमता विकासको आवश्यकताको विवरण संकलन गरिएको थियो ।
- **स्थलगत अवलोकनमा आधारित क्षमता विकास पहिचान र आवश्यकताको लेखाजोखाः** नगरपालिकाका कर्मचारी तथा पदाधिकारीहरूले स्पष्ट रूपमा पहिचान गर्न नसकेका तर कार्यसम्पादनकालागि महत्वपूर्ण कार्य तथा क्रियाकलापहरूको पहिचान आपूर्तिमा आधारित क्षमता विकास आवश्यकताको लेखाजोखाको माध्यमबाट गरिएको थियो।
- **राष्ट्रिय महत्वका नीति, रणनीति, कार्यविधि अध्ययनः** मता विकाससम्बन्धी क्रियाकलापहरूको पहिचानकालागि राष्ट्रिय महत्वका नीति, रणनीति, कार्यविधि तथा कार्यक्रमहरूको अध्ययन गरिएको थियो।
- **अवलोकन र अभिमत संकलनः** नगरपालिकाको कार्य सम्पादन अवस्थाको अवलोकन, सम्पादन गरेका कार्यहरूको समीक्षा, सेवाग्राही नागरिकहरूको अभिमत संकलन, सानो समूह अन्तर्वार्ता, व्यक्तिगत अन्तर्वार्ता; स्थानीय सरकारको संस्थागत स्व-मूल्यांकनको नतिजा र नगरपालिकाको प्रकाशित, अप्रकाशित अन्य दस्तावेजहरूको अध्ययन गरिएको थियो।
- **स्व-मूल्याँकन सँग सम्वन्धित सूचना संकलन तथा विश्लेषणः** नगरपालिकाको विगत दुईवर्षको स्व-मूल्यांकन विधिबाट संकलन भएका सूचनाहरूमा आधारित क्षमता विकासका आश्यकताको लेखाजोखा अध्ययन तथा विश्लेषण गरिएको थियो।
- **क्षमता विकास योजनाको मस्यौदा तयारीः** यसरी प्राथमिकीकरणको समेतको आधारमा क्षमता विकासको लागि आगामी तीन वर्षमा सञ्चालन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरूको निर्धारण गरी र सोका लागि लाग्ने आर्थिक व्ययभारको समेत लेखाजोखा गरिएको थियो।
- **राय प्रतिक्रिया र अन्तिम प्रतिवेदनः** मस्यौदा क्षमता विकास योजनाको उपर आफ्ना राय सुझाव र प्रतिक्रियाका लगि स्थानीय पालिकामा पठाई सो राय प्रतिक्रिया समेत समावेश गरी अन्तिम प्रतिवेदन तयार गरिएको थियो।

१.४ क्षमता विकास योजनाका सीमाहरु

यस योजना तयार गर्दा नागार्जुन नगरपालिकाका कर्मचारी र निर्वाचित जनप्रतिनिधीहरुसँगको छलफल र अन्तरक्रियालाई आधार मानिएकोछ। यस क्षमता विकास कार्य योजनालाई कार्यान्वयन गर्न संघीय सरकार, प्रदेश सरकार र स्वयम् स्थानीय सरकारले संयुक्त पहल गर्नुपर्ने मान्यता राखिएकोछ। कतिपय दक्षता अभिवृद्धिका सवालमा विकासका साझेदारहरुको आर्थिक र प्राविधिक सहयोगको अपेक्षा गरिएकोछ। योजना मूलतः नयाँ जानकारी र नयाँ विषयवस्तुका साथै प्रविधी तर्फ केन्द्रीत भई तर्जुमा गरिएको छ। यस योजनाको हुवहु कार्यन्वयनमा चुनौति हुन सक्छ किनकी यसमा ठूलो लगानीको आवश्यक पर्छ। क्षमता विकास योजनाको अनुगमन तथा मूल्याङ्कनमा समस्यालाई निरन्तर रुपमालागू गर्न नसकिएको अवस्थामा योजनाको कार्यन्वयन वा अपेक्षित उपलव्धीमा प्रश्नचिन्ह उठ्न सक्छ। नगरपालिकाको अध्ययनकोलागि उपलब्ध गराईएको फाराम अनुसार प्राप्त तथ्याङ्कहरु, नगरपालिका तथा सम्बन्धित शाखाहरुको अभिलेख तथा प्रतिनिधिहरुसँग भएको छलफल र स्थलगत अध्ययनवाट संकलन गरिएकोले कहीकतै साना तिना तथ्याँकहरुमा तालमेल नहुन सक्छ।

१.५ कार्यकारी सारांश

प्रस्तुत तीन वर्षे क्षमता विकास योजना (२०७९/८०-२०८१/८२)ले यस नगरपालिकाको क्षमता विकासका वृहत तथा निर्दष्टक्षेत्रहरु र तीनको प्राथमिकताक्रम तालिकावद्धरुपमा सम्पन्न गर्ने गरी पहिचान गरेकोछ।

भौतिक पूर्वाधार निर्माण, जनप्रतिनिधिहरुको तालिम/प्रशिक्षण र स्वदेश तथा विदेश भ्रमण, तथा विषयगत र पटके समितिहरुको विषयक्षेत्र अनुसारको कार्यन्वयन दक्षता र क्षमता वृद्धिगरी नगरपालिकाको समग्र कार्यसम्पादन उच्च पर्नुपर्ने देखिन्छ। नगरपालिकामा कार्यरत कर्मचारीहरुको वृति विकासमा तालिमको अभाव भएको र सेवा प्रवाहको प्रभावकारिता वढाउने विषयमा पनि क्षमता निकै कमजोर भएको पाइएकोछ।

परिच्छेद-२: स्थानीय तहको क्षमता विकास नीति तथा कार्यनीति

२.१ क्षमता विकासका लागि स्थानीय तहको अंगिकार गरेका नीतिहरु कार्यनीति स्रोत संयन्त्र

यस नगरपालिकाको क्षमता विकासका लागि केही नीतिगत व्यवस्थाको अवलम्वन गरिएको भएता पनि सो निकै सीमितमात्रामा मात्र रहेको पाइएकोछ। सामान्य प्रशासनिक व्यवस्थापन वाहेक क्षमता र दक्षता अभिवृद्धिमा खासै चासो दिइएको पाइएन। नगरपालिकाको संस्थागत विकासका लागि शासकीय तथा भौतिक सुधारका पक्षमा क्षमता अभिवृद्धिका लागि नीतिगत व्यवस्था गर्न ठीकै ध्यान दिइएको पइयो।

केही व्यवस्था गरिएका कार्यहरुमा पदाधिकारी तथा कर्मचारीको कार्यविवरण स्पष्ट गरी सो को आधारमा कार्यसम्पादनका लागि उपलव्ध सीमित भौतिक सुविधा र प्रविधिको व्यवस्था गरिएको पाइयो भने वार्षिक योजना तर्जुमा र मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गरी सो को कार्यन्वयन भने गरिएको पाइयो। साथै SuTRA मा आधारित रही वित्तीय व्यवस्थापनलाई निमयन, पारदर्शी वनाइएको र कार्यलायको सम्पती तथा जिन्सी व्यवस्थापनको लगत राखेको पाइयो। साथै नागरिक वडापत्रमा उल्लखित सेवा तथा सुविधाहरु प्रदान गर्ने सम्बन्धमा सेवाग्रवहीलाई उचित जाकारी गराउने व्यवस्था गरिएको भने पाइयो। तरपनि कानूनी रुपमा वाध्यकारी भएर गरिएका यी व्यवस्था वाहेक अन्य क्षमता र दक्षता अभिवृद्धिका थप कार्यक्रमहरु खासै संचालन गरिएको पाइएन।

२.२ क्षमता विकासका लागि विगत तीन वर्षमा गरिएको बजेट विनियोजन

क्षमता विकासका लागि यस पालिकाले खासै उल्लेख्यरुपमा बजेट विनियोजन गरेको छैन। क्षमता विकासको महत्व नवुझेकोले यसो भएको हुन सक्छ।

तालिकाः विगत तीन आर्थिक वर्षको बजेट र क्षमता विकासमा विनियोजन

आर्थिक वर्ष	कूल बजेट	क्षकता विकासको लागि विनियोजन	क्षमता विकासको विनियोजन कूल विनियोजनको प्रतिशतमा
२०७६/७७			
२०७७/७८			
२०७८/७९			

स्रोतः नागार्जुन नगरपालिका

२.३ क्षमता विकासका लागि संचालित कार्यक्रमहरु (आन्तरिक/वाह्य)

सीमित वजेट विनियोजन र क्षमता वृद्धि प्रतिको चेतनाको अभावले गर्दा खासै क्षमता विकासका कार्यक्रमहरु संचलन गरिएको पाइएन।

संचालन भएका केही प्रशिक्षणका कार्यक्रमहरुको पनि स्रोत व्यक्तिको अभाव र पटके प्रकारका तालिम प्रशिक्षणहरु भएकोले खासै उपलव्धीमूलक नभएको गुनासो कर्मचारी तथा जनप्रतिनिधिहरुवाट नै व्यक्त हुनआयो।

परिच्छेद-३: स्थानीय तहको विद्यमान मानव तथा संस्थागत अवस्था

३.१ स्थानीय तहमा विद्यमान मानव संशाधनको अवस्था

यस नगरपालिकाको कर्मचारी दरन्वन्दी तेरिज निम्न तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ। कार्यालय सहयोगी र हलुका सवारी साधन चालक वाहेक स्वीकृत दरवन्दी नगरपालिका तर्फ ३२ र वडा कार्यालयहरु तर्फ गरी २० गर्दा कूल ५२ भएकोमा हाल नगरपालिकामा ११ र वडा कार्यालयहरु तर्फ १० रिक्त पदहरु रहेको पाइएकोछ। धेरै प्राविधिक पदहरु भने रिक्त रहेको पाइयो। विस्तृत दरवन्दी विवरण र क्षमता विकासका क्षेत्रहरु निम्नानुसार रहेकोछ।

तालिकाः कर्मचारीको दरवन्दी र क्षमता विकासका क्षेत्रहरु

पद र तह	सेवा/समूह/श्रेणी /तह	क्षमता विकासका क्षेत्रहरु	कैफियत
प्रमुख प्रशासक तह १०	प्रशासन /सा.प्र./ रा प तृतीय	नेतृत्व विकास, इ-गभर्नेन्स, / सार्वजनिक प्रशासन, स्थानीय विकास र जनपरिचालन	
अधिकृत ९/१०	शिक्षा शिक्षा प्रशासन	शिक्षा प्रशासन र विद्यालय गुणस्तर	
सि डी इ तह ९/१०	इन्जिनियरिङ्ग सिभिल	निर्माण र विकास; फिडीक	रिक्त
अधिकृत ७/८	प्रसाशन, समान्य प्रसाशन	समन्वय, नेतट्टत्व विकास	
लेखा अधिकृत ७/८	प्रशासन लेखा	लेखा तथा खरीद जीन्सी	
अधिकृत ७/८	शिक्षा शिक्षा प्रसाशन	शिक्षा तथा विद्यालय व्यस्थापन र शैक्षीक गुणस्तर	
जनश्वास्थ्य ७/८	स्वास्थ्य	स्वास्थ्य नीति, जनस्वास्थ्य	रिक्त

इन्जिनियर ७/८	इन्जिनियर सिभिल	निर्माण र विकास	
आ. ले. प. अधिकृत तह ६	प्रसाशन, लेखा	लेखा परिक्षण र अन्तराष्ट्रिय अभ्यास	रिक्त
अधिकृत तह ६	प्रसाशन	सामान्य प्रसाशन र जन सम्पर्क	
अ. हे. व. तह ५/६	स्वास्थ्य	स्वास्थ्य नीति तथा प्रणाली	रिक्त
हेल्थ असिस्टेनेट तह ५/६	स्वास्थ्य	उपचार पद्धती र रोकथाम प्रणाली	रिक्त
सहायक तह ५	प्रशासन, सा. प्र.	सेवा प्रवाहको प्रभावकारिता, कार्यलय संचालन	
लेखा सहायक तह ५	प्रशासन लेखा	लेखा पालन र वेरुजु	
प्रा. स. ५	शिक्षा, शिक्षा प्रसाशन	शिक्षा प्रशासन	रिक्त
महिला विकास तह ५	विविध	महिला विकास	
अमिन तह ४	इन्जिनियरिङ्ग, सर्भे	प्राकृतिक स्रोत नक्साँकन र दिगो परिचालन	
सवइन्जिनियर तह ५	सिभिल	निर्माण खरीद/जिन्सी व्यवस्थापन	रिक्त
कम्पुटर अपरेटर तह ५	विविध	IT, web page, MIS	
सहायक तह ४	प्रसाशन सा प्र	कार्यालय संचालन	
स.ले.प. तह ४	प्रशासन लेखा	लेखा पालन	
सहायक महिला	विविध	महिला विकास र परिवार व्यवस्थापन	

तह ४

वडा कार्यालय तर्फ १० वडाहरु

सहायक तह ५	प्रशासन सा प्र	जन संपर्क र कार्यलय संचालन, सिफारिसका पद्धतिहरु	
सव इन्जिनियर तह ५	इन्जिनियरिङ्ग सिभिल	निर्माण र विकास	
सहायक तह ४	प्रशासन सा प्र	कार्यलय संचालन र संचार	
अ सव इन्जिनियर तह ४	इन्जिनिरिङ्ग सिभिल	निर्माण र वातावरण दीगो विकास	रिक्त

स्रोतः नागार्जुन नगरपालिका

३.२ स्थानीय तहको संस्थागत विकासको अवस्था

संस्थागत सुधारका लागि यस पालिकाले तर्जुमा गरेका ऐन नियम कार्यनीति दिग्दर्शन र निर्देशिकाहरु देहाय अनुसार रहेको पाइयो।

तालिकाः संस्थागत व्यवस्थामा भएका प्रयास

सिनं	विषय	कानूनको किसिम	**बनेको छ**	**बनेको छैन**
१	विषयगत समिति कार्यसंचालन कार्यविधि २०७८	कार्यविधि		√
२	स्थानीयतह नमूना सामाजिक समावेशीरकण नीति २०७८	नीति	√	
३	आन्तरिक नियिन्त्रण प्रणाली तर्जुमा दिग्दर्शन २०७८	दिग्दर्शन		√
४	वित्तीय सुसाशन जोखिम मूल्याँकन कार्यविधि २०७८	कार्यविधि		√

५	नगर नगरपालिकाको संचितकोषको आन्तरिक लेखा परीक्षण सम्बन्धी कार्यविधि	कार्यविधि		√
६	स्थानीयतहको योजना प्रकृयामा युवा सहभागिता कार्यविधि २०७८	कार्यविधि		√
७	मेलमिलाम केन्द्र संचालन सबन्धी कार्यविधि २०७८	कार्यविधि		√
८	विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना २०७८	कार्ययोजना		√
९	नगरपालिकाको कार्यसंचालन निर्देशिका २०७८	निर्देशिका	√	
१०	टोल विकास संस्था गठन तथा परिचालन नमूना कार्यविधि २०७७	कार्यविधि	√	
११	सार्वजनिक जवाफदेहिता प्रवर्द्धन सम्बन्धी कार्यविधि २०७७	कार्यविधि		√
१२	सूचना तथा अभिलेख केन्द्रको स्थापना तथा संचालन सम्बन्धी कार्यविधि २०७७	कार्यविधि		√
१३	व्यवसाय कर सम्बन्धी कार्यविधि २०७६	कार्यविधि	√	
१४	राजस्व सुधार कार्य योजना तर्जुमा दिग्दर्शन २०७६	दिग्दर्शन	√	
१५	घरजग्गा वहाल कर व्यवस्थापन कार्यविधि २०७६	कार्यविधि		√
१६	स्थानीय वातावरण तथा प्राकृतिक स्रोत संरक्षण ऐन २०७६	ऐन	√	
१७	सार्वजनिक खरीद नियमावली २०७५	नियमावली		√
१८	नदी तथा अन्य सार्वजनिक क्षेत्रको सरसफाई सम्बन्धी कार्यविधि २०७५	कार्यविधि		√
१९	वालविवाह विरुद्ध कार्यक्रम खर्च कार्यविधि २०७५	कार्यविधि		√
२०	सडक वाल वालिकाको व्यवस्थापन खर्च कार्यविधि २०७५	कार्यविधि		√

२१	वालगृह संचालन कार्यविधि २०७५	कार्यविधि		√
२२	सहरी योजना तथा भवन निर्माण मापदण्ड/ पूर्वाधार तथा भवन निर्माण मापदण्ड २०७५	मापदण्ड		√
२३	उत्थानशील समुदायका लागि नगरपालिकाको रणनीति २०७५	रणनीति		√
२४	नगरपालिका आपतकालीन कार्यसंचालन विधि २०७५	कार्यविधि		√
२५	स्थानीय विपद व्यवस्थापन कोष संचालन कार्यविधि २०७५	कार्यविधि		√
२६	स्थानीय तहको वार्पिक योजना तथा बजेट तर्जुमा दिग्दर्शन २०७४	दिग्दर्शन	√	
२७	स्थानीय उर्जा विकास सम्बन्धी निर्देशिका २०७४	निर्देशिका		√
२८	गरिवी निवारणका लागि लघुउद्यम विकास कार्यक्रम संचालन कार्यविधि २०७४	कार्यविधि	√	
२९	स्थानीय तहमा करारमा जनशक्ति व्यवस्थापन गर्ने सम्बन्धी कार्यविधि २०७४	कार्यविधि		√
३०	नगर/नगर विपद जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन	ऐन		√
३१	घ बर्गको निर्माण व्यवसायी इजाजतपत्र सम्बन्धी कार्यविधि २०७५	कार्यविधि	√	
३२	स्थानीय तहको उपभोक्ता समिति गठन परिचालन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यविधि २०७४	कार्यविधि	√	
३३	स्थानीय राजपत्र प्रकाशन सम्बन्धी कार्यविधि २०७४	कार्यविधि	√	

३४	न्यायिक समितिले उजुरीको कार्वाही किनारा गर्दा अपनाउनु पर्ने कार्यविधि सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न वनेको ऐन	ऐन	√	
३५	स्थानीयतहको प्रशासकीय कार्यविधि नियमित गर्ने एन २०७५	ऐन	√	
३६	कृषि व्यवसाय प्रपर्द्धन ऐन २०७५	ऐन	√	
३७	स्थानीयतहको सरकारवाट गरिने बजार अनुगमन निर्देशिका २०७५	निर्देशिका	√	
३८	शिक्षा नियमावली २०७४	नियमावली	√	
३९	स्थानीयतह सरकारी ऐन २०७५	ऐन	√	
४०	नगर नगरपालिकाको आर्थिक कार्यविधि नियमित तथा व्यवस्थत गर्न बनेको कानून २०७४	ऐन		√
४१	एफ एम रेडियो संचालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि २०७४	कार्यविधि		√
४२	नगर/नगर/जिल्ला सभा संचालन कार्यविधि २०७४	कार्यविधि	√	
४३	नगरपालिका कार्य विभाजन नियमावली २०७४	नियमावली	√	
४४	नगरपालिका कार्य सम्पादन नियमावली २०७४	नियमावली	√	
४५	नगरपालिकाको वैठक संचालन सम्बन्धी कार्यविधि २०७४	कार्यविधि	√	
४६	स्थानीय तहको आर्थिक ऐन २०७४	ऐन	√	
४७	स्थानीयतहको विनियोजन ऐन २०७४	ऐन	√	

स्रोतः नागार्जुन नगरपालिका

यस प्रकार यस नगरपालिकामा कतिपय ऐन नियम कानून र कार्यविधिहरु र दिग्दर्शनहरु नबनेकाले संस्थागत रुपमा यो नगरपालिकाको क्षमता कमजोर नै रहेको पाइयो। बनाउनु पर्ने न्यूनतम दस्तावेजहरुमा करो ५० प्रतिशत मात्र बनेको पाइयो। बजेट व्यवस्थापनको महत्वपूर्ण संयन्त्र

मध्यमकालीन खर्च संरचना (MTEF) समेत बनाइएको पाइएन। साथै आयोजना वैंक (Project Bank) पनि वनाइएको पाइएन।

३.३ कार्यालय पूर्वाधार तथा कार्यालय औजार उपकरण

नागार्जुन नगरपालिकाको कार्यालय हाल भाडामा रहेको तर आफ्नै भवन वन्दै गरेकोले हालसमस्या भएपनि यो छिट्टै नै समाधान हुने देखिन्छ। हालको कार्यलय परिसर अत्ति साँघुरो भएकोले कार्य संचालन गर्ने स्थानको अभाव देखियो। कतिपय कर्मचारीहरु एउटै कोठामा साँधुरो गरी बसेर सेवा प्रदान गरिएको समेत पाइयो। तर यो समस्या समाधान छिट्टै नै हुने जानकारी प्राप्त भयो। तर आवश्यक भएता पनि दमकलको व्यवस्था भने हुन नसकेको पाइयो। विपद व्यव्थापनको लागि एक एक्स्काभेटरको पनि अभाव देखियो। सवै कर्माचारीहरुको लागि पर्याप्त थान कम्पुटर हरु, इन्टरनेट र वाइफाइ, प्रोजेक्टर र फ्याक्सको व्यवस्था भने गरिएको पाइयो। हाल २४ वटा मोटर साइकल र ८ वटा स्कुटर रहेकोले सवारी साधनमा खासै समस्या देखिएन।

३.४ विद्यमान अवस्था र अपेक्षित अवस्था वीचको अन्तराल

नगरपालिकाले आफ्नो कार्य सम्पादन उच्च राखी समयमै सेवा प्रावह गर्न भौतिकरुमा केही सुधार गर्नु पर्ने पाइयो। भौतिक सुविधाकै अभावका कर्मचारीहरुको कार्यसम्पादन समेत प्रभावित भएको भने पाइएन। निम्न तालिकामा विद्यमान अवस्था र अपेक्षित अवस्था वीचको तुलनात्मक विवरण प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिकाः विद्यमान अवस्था र अपेक्षित अवस्था

सि न	विद्यमान अवस्था	अपेक्षित अवस्था	अन्तराल
१	पालिका भवन वन्दै गरेको र सवै वडा कार्यलयहरु साँधुरो भएको २ वटा वडाको भवन नभएको	२ वटा वडाको लागि भवन बनाउनु पर्ने	२ वडाका भवनहरु
२	पर्याप्त सवारी साधन भएको	हाल पर्याप्त रहेको	अन्तराल छैन

३	२४ वटा मोटरसाइकलहरु	पर्याप्त भएकोले थप गर्नु नपर्ने	अन्तराल छैन
४	८ स्कुटर भएको	पर्याप्त भएकोले थप गर्नु नपर्ने	अन्तराल छैन
५	पर्याप्त मात्रामा कम्पुटरहरु	पर्याप्त भएकोले थप गर्नु नपर्ने	अन्तराल छैन
९	विपद् व्यवस्थापनका लागि एक एकस्काभेटर नभएको	एक एकस्काभेटर थप गर्नु पर्ने	एक एकस्काभेटर

यस प्रकार दुईवटा वडाहरुको भवनको लागि प्रति भवन ४ करोडका दरले कूल ८ करोड र एक एस्काभेटरको लागि २ करोड गरी करीव १० करोडको खर्च आवश्यक देखियो।

परिच्छेद-४: क्षमता विकास योजनाको लक्ष्य र उद्धेश्यहरु

४.१ स्थानीय तहको क्षमता विकासको लक्ष्य

यो क्षमता विकास योजनाको लक्ष समग्र कार्यसम्पादनमा सुधार ल्याउने हो। समग्र कार्य सम्पादन भनेको पालिकाद्धारा गरिने दैनन्दिनका सेवाप्रवाहसँग सम्बन्धित कार्यहरु र जनअपेक्षा अनुरुप गरिने विकास निर्माणका क्षेत्रका थप चुनौतीपूर्ण कार्यहरु प्रभावकारी मितव्ययी एवं दक्षतासाथ सम्पन्न गर्न जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरुको सीप, दक्षता क्षमता, व्यवाहार र कार्यशैली सोचाई पद्धति र प्रणालीमामा सुधार गरी समग्र पालिकाको कार्यक्षमतामा सुधार ल्याउने हो।

४.२ क्षमता विकास योजनका उद्धेश्यहरु

मुख्य उद्धेश्यमा नगरपालिका द्धारा गरिने सेवा प्रवाह र विकास निर्माणका कामहरु उपयोगी, प्रभावकारी, मितव्ययी एवं दक्षतासाथ सम्पन्न गर्न, सीप, क्षमता र कार्यशैलीमा सुधार ल्याउनेहो। यस क्षमता विकास योजनाका निर्दिष्ट उद्देश्यहरूनिम्न रहेकाछन् ।

- संविधान तथा प्रचलित कानुनहरूबाट प्राप्त अधिकार अनुरूप प्रभावकारीरुपमा कार्यसम्पादन गर्न स्थानीय सरकारको सबल र कमजोर पक्षहरूको पहिचान गर्ने
- नगरपालिकालाई प्राप्त अधिकार र जिम्मेवारी दक्षताका साथ सम्पादन गर्न जननिर्वाचित पदाधिकारी र कर्मचारीहरूको कार्यदक्षता वृद्धिको आवश्यकता पहिचान गर्ने
- प्रभावकारी सेवा प्रवाहकालागि आवश्यक ज्ञान, सीप, धारणा र विद्यमान क्षमताबीचको फरक पहिचान गरी आवश्यकतामा आधारित क्षमता विकासका कार्यक्रम तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्न मार्गदर्शन गर्ने
- सेवा प्रवाह तथा विकास व्यवस्थापनमा आधुनिक प्रशासनका नवीनतम आयाम, प्रविधि र प्रणालीको अनुसरण तथा प्रयोगगर्न आधार तयार गर्न सहयोग गरी संस्थागत विकास तथा मानव संशाधन विकासका क्षेत्रमा देखिएका कमजोर क्षेत्रहरू पहिचान गरी क्षमता विकास कार्यक्रमलाई प्रक्रियाका रूपमा सञ्चालन, कार्यान्वयन तथा प्रयोग गर्नका लागि कार्यनीति निर्धारण गर्ने
- संस्थागत विकासकालागि ध्यान दिनुपर्ने क्षेत्रहरूको पहिचान गरी तदनुरूप संस्थागत र प्रणालीगत विकासका कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने।

- क्षमता विकास योजना कार्यान्वयनका लागि आवश्यक स्रोत तथा साधनहरूको एकीन गरी सोको परिपूर्तिकालागि सरोकारवालाहरूलाई मार्गदर्शन गर्ने,
- यसका अन्य उद्धेश्यहरुमा नगरपालिकाको संगठनात्मक तथा संस्थागत व्यवस्थामा सुधार ल्याउने; पालिकाले आवधिक योजना, मध्यमकालीन खर्च संरचना, वार्षिक योजना तथा विकास कार्यक्रम तर्जुमा कार्यन्वयन र अनुगमन मुल्याँकनको प्रभावकारिता वृद्धिगर्ने तथा प्राप्त उपलव्धीलाई दिगो एवं प्रभावकारी बनाउने; पालिकाको वित्तीय व्यवस्थापनमा पारदर्शिता र जवाफदेहिता वहन गर्ने क्षमतामा सुधार ल्याउने; पालिकाको कार्यसम्पादन प्रकृयालाई प्रणालीवद्ध गरी छिटो छरितो बनाउने पनि हुन्।
- त्यसैगरी अन्य उद्धेश्यहरुमा नगर पालिकाको आन्तरिक आयमा वृद्धि गर्नको लागि आयका अन्यस्रोतहरुको पहिचान गर्न सहयोग पुर्याउने; पालिकाको भौतिक सुविधा, कार्यलय सरसफाई तथा सूचना प्रविधिको उपलव्ध गराइ दैनिक कार्यसम्पादनमा सुधार ल्याउने; पालिकाको पदिधिकारी तथा कर्मचारीको कार्यशैली, कार्यव्यवाहार तथा अन्तरसम्बन्धहरुलाई सुदृढ गर्न सघाउने; तथा नयाँ सार्वजनिक व्यवस्थापनको आयामहरुको प्रयोग गर्ने वातावरण सिर्जना गर्ने हुन्।
- साथै, नगरपालिकाले साझेदारहरुसँगको संयुक्त प्रयासमा विकास निर्माणको कार्य तथा संचालनमा सरोकारवालाहरु प्रति जवाफदेही हुने गरी समावेशी तथा सहभागितात्मक अवधारणाको अभ्यास गर्ने र पालिका भित्रका चल अचल सम्पतीको अभिलेख संरक्षण, सम्हार र परिचालन गर्ने जस्ता विषयहरु पनि यस क्षमता विकास योजनाका उदेश्य रहेकाछन्।

४.३ अपेक्षित नतिजाहरु

यो योजनाको कार्यन्वयनवाट अपेक्षा गरीएका नतिजाहरु निम्न तलिकामा प्रतुत गरिएकोछ।

तालिकाः उद्धेश्यहरुको कार्यन्वयन र अपेक्षित नतिजाहरु

सि.नं.	उद्धेश्यहरुको कार्यान्वयन	अपेक्षित नतिजाहरु
१	सेवा प्रवाह र विकास निर्माणका कामहरु सम्पन्न गर्न, सीप, क्षमता र कार्यशैलीमा सुधार गर्ने	गरिने सेवा प्रवाह र विकास निर्माणका कामहरु उपयोगी, प्रभावकारी, मितव्ययी एवं दक्षतासाथ सम्पन्न गर्न, सीप, क्षमता र कार्यशैलीमा सुधार हुने

२	संविधान तथा प्रचलित कानुनहरूबाट प्राप्त अधिकार अनुरूप प्रभावकारीरुपमा कार्यसम्पादन गर्न नगर पालिकाका सबल र कमजोर पक्षहरूको पहिचान गर्ने	पालिकाका सबल र दुर्वल तथा अवसर र चुनौतीहरुको पहिचान गर्न सकिने
३	नगरपालिकालाई प्राप्त अधिकार र जिम्मेवारी दक्षताका साथ सम्पादन गर्न जननिर्वाचित पदाधिकारी र कर्मचारीहरूको कार्यदक्षता वृद्धिको आवश्यकता पहिचान गर्ने प्रभावकारी सेवा प्रवाहकालागि आवश्यक ज्ञान, सीप, धारणा र विद्यमान क्षमताबीचको फरक पहिचान गरी आवश्यकतामा आधारित क्षमता विकासका कार्यक्रम तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्न मार्गदर्शन गर्ने	सेवा प्रवाह प्रभावकारी रुपमा सम्पन्न गर्न कार्यक्षमता वृद्धिका क्षेत्र पहिचान गर्न सकिने
४	सेवा प्रवाह तथा विकास व्यवस्थापनमा आधुनिक प्रशासनका नवीनतम आयाम, प्रविधि र प्रणालीको अनुसरण तथा प्रयोगगर्न आधार तयार गर्न सहयोग गरी संस्थागत विकास तथा मानव संशाधन विकासका क्षेत्रमा देखिएका कमजोर क्षेत्रहरू पहिचान गरी क्षमता विकास कार्यक्रमलाई प्रक्रियाका रूपमा सञ्चालन, कार्यान्वयन तथा प्रयोग गर्नका लागि कार्यनीति निर्धारण गर्ने क्षमता विकास योजना कार्यान्वयनका लागि आवश्यक स्रोत तथा साधनहरूको एकीन गरी सोको परिपूर्तिकालागि सरोकारवालाहरूलाई मार्गदर्शन गर्ने,	प्रक्रिया सरलीकरण गरी कार्य सञ्चालन, कार्यान्वयन तथा प्रयोग गर्नका लागि कार्यनीति निर्धारण गर्न सकिने । क्षमता विकास योजना कार्यान्वयनका लागि आवश्यक स्रोत तथा साधनहरूको एकीन गर्न सकिने
६	नगरपालिकाको आन्तरिक आयमा वृद्धि गर्नको लागि आयका अन्यस्रोतहरुको पहिचान गर्न सहयोग पुर्याउने; नगरपालिकाको भौतिक सुविधा, कार्यलय सरसफाई तथा सूचना प्रविधिको उपलव्ध गराइ दैनिक कार्यसम्पादनमा सुधार ल्याउने;	आन्तरिक आयमा वृद्धि गर्नको लागि आयका अन्यस्रोतहरुको पहिचान गर्न सहयोग पुग्ने र नगर पालिकाको भौतिक सुविधा, कार्यलय सरसफाई तथा

	नगरपालिका भित्रका चल अचल सम्पतीको अभिलेख संरक्षण, सम्हार र परिचालन गर्ने	सूचना प्रविधिको उपलव्धता हुने। चल अचल सम्पतीको अभिलेखाँकन हुने।
७	नगरपालिकाको संगठनात्मक तथा संस्थागत व्यवस्थामा सुधार ल्याउने; नगरपालिकाले आवधिक योजना, मध्यमकालीन खर्च संरचना, वार्षिक योजना तथा विकास कार्यक्रम तर्जुमा कार्यन्वयन र अनुगमन मुल्याँकनको प्रभावकारिता वृद्धिगर्ने	आवधिक तथा वार्षिक योजना तथा विकास कार्यक्रम तर्जुमा हुने; कार्यन्वयन र अनुगमन मुल्याँकनको प्रभावकारिता वृद्धि हुने ।
८	उपलव्धीलाई दिगो एवं प्रभावकारी बनाउने; नगरपालिको वित्तीय व्यवस्थापनमा पारदर्शिता र जवाफदेहिता वहन गर्ने क्षमतामा सुधार ल्याउने ।	नगरपालिकाको कार्यसम्पादन प्रकृयालाई प्रणालीवद्ध गरी छिटो छरितो बन्ने।

परिच्छेद-५: स्थानीय तहको क्षमता विकास आवश्यकता विश्लेषण

(कार्य जिम्मेवारी तथा कार्य विवरणमा आधारमा विद्यमान कार्यसम्पादनको अवस्था र क्षमता विकास अन्तराल विश्लेषण)

५.१ जनप्रतिनीति स्तर

स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ अनुसार नगरपालिका प्रमुखको काम निम्न बमोजिम रहेको छः

(क) सभा वैठक वोलाउने

(ख) सभा वैठकमा कार्यसूची पेश गर्ने प्रस्ताव पेश गर्ने

(ग) वार्षिक कार्यक्रम र बजेट तयारी गरी पेश गर्ने

(घ)सभाको अधिवेशन आह्वान र अन्त्य गर्ने

(ङ)सभा र कार्यपालिकाको निर्णय कार्यन्वयन गराउने

(च) पालिकाको देनिक कार्यको रेखदेख र निर्देशन दिने

(छ)काजमा खटाउने

(ज) वडाको काम वाहेकमा सिफारिस गर्ने

(झ)सम्पति हेरचाह आम्दानी खर्च र कागजपत्र सुरक्षित राख्ने

(ए)समितिको काममा रेखदेख गर्ने

(ट)सेवाप्रवाहको गुनासो व्यवस्थापन गर्ने

(ठ)सभा वा कार्यपालिकाले तोकेका अन्य कार्यहरु गर्ने

अध्यक्षको कार्य जिम्मेवारी तथा कार्य विवरणमा आधारमा विद्यमान कार्यसम्पादनको अवस्था र क्षमता विकास अन्तराल विश्लेषण निम्न तालिकामा प्रस्तुत गरिएकोछ।

तालिकाः अध्यक्षको कार्य जिम्मेवारी तथा कार्यसम्पादन अवस्था

सिनं	अध्यक्षको कार्य जिम्मेवारी	कार्य सम्पादन अवस्था
१	सभा वैठक वोलाउने	प्रमुख कार्यकारी अधिकृतसँग सल्लाह गरी सभा वैठक बोलाउने गरिएको।
२	सभा वा वैठकमा कार्यसूची पेश गर्ने वा प्रस्ताव पेश गर्ने	व्यवस्थित रुपमा कार्यसूचि पेश गर्न नसकिएको

३	वार्षिक कार्यक्रम र बजेट तयार गरी पेश गर्ने	कार्यक्रम र वजेटमा पर्याप्त छलफल नहुने गरेको
४	सभाको अधिवेशन आह्वान र अन्त्य गर्ने	योजनावद्ध रुपमा हुने गरेको
५	सभा र कार्यपालिकाको निर्णय कार्यन्वयन गराउने	कार्यन्वयन पक्ष कमजोर रहने गरेको
६	नगरपालिकाको देनिक कार्यको रेखदेख र निर्देशन दिने	सामान्य निर्देशन दिने गरेको
७	काजमा खटाउने	कार्यकारी अधिकृतको सल्लाहमा गर्ने गरिएको
८	वडाको काम वाहेकमा सिफारिस गर्ने	सामान्य रुपमा हुने गरेको
९	नगरपालिकाको सम्पति हेरचाह तथा आम्दानी खर्च र कागजपत्र सुरक्षित राख्ने	सम्पती हेरचाहमा कम ध्यान दिने गरेको। पारदर्शितामा ध्यान नदिने गरेको।
१०	समितिको काममा रेखदेख गर्ने	सामान्य रेखदेख गर्ने गरेको।
११	सेवाप्रवाहको गुनासो व्यवस्थापन	गुनासो व्यवस्थापनको सामान्य संयन्त्र भएको
१२	सभा वा कार्यपालिकाले तोकेका अन्य कार्यहरु गर्न	सामान्यरुपमा सम्पादन हुने गरेको

यसैगरी स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ अनुसार नगरपालिका उपप्रमुखको काम निम्न बमोजिम रहेको छः

(क) न्यायिक समितिको संयोजकको रुपमा कार्य गर्ने

(ख) गैह्र सरकारी संस्थाहरुको समन्वय गर्ने

(ग) उपभोक्ताको हितमा काम गर्ने

(घ) योजनाहरुको अनुगमन र प्रतिवेदन गर्ने

(ङ) समितिहरुको काममा सहजीकरण गर्ने

उपाध्यक्षको कार्य जिम्मेवारी तथा कार्य विवरणमा आधारमा विद्यमान कार्यसम्पादनको अवस्था र क्षमता विकास अन्तराल विश्लेषण निम्न तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिकाः उपाध्यक्षको कार्य जिम्मेवारी तथा कार्यसम्पादन अवस्था

सिनं	उमाध्यक्षको कार्य जिम्मेवारी	कार्य सम्पादन अवस्था
१	न्यायिक समितिको संयोजकको रुपमा कार्य गर्ने	न्यायिक क्षेत्रको ज्ञान कम भएकोले प्रभावरकारीरुपमा कार्य सम्पादन गर्न नसकिएको।
	गैह्र सरकारी संस्थाहरुको समन्वय गर्ने	समन्वय प्रभावकारी हुन नसकेको
	उपभोक्ताको हितमा काम गर्ने	उपभोक्ता हक हीत तथा बजार संरक्षण ऐन र प्रतिश्पर्धा सम्बन्धी ऐनको ज्ञान नै नभएकोले कार्य सम्पादन अत्ति कमजोर भएको
	योजनाहरुको अनुगमन र प्रतिवेदन गर्ने	योजना स्थलको सामान्य भ्रमण गरी अनुगमन गर्ने गरिएको
	समितिहरुको काममा सहजीकरण गर्ने	सीप ज्ञान तथा जानकारीको अभावमा उपयुक सहजीकरण हुन नसकेको

यही ऐनले वडा अध्यक्ष र सदस्यहरुको काम निम्नानुसार तोकेको छ।

(क)वडा समितिको अध्यक्षको रुपमा काम गर्ने

(ख) वडा समितिका सदस्यहरुको काममा समन्वयन र सहजीकरण गर्ने

(ग) वडाको विकास योजना बजेट तथा कार्यक्रम तयार गर्ने वा गर्न लगाउने र स्वीकृतिका लागि पेश गर्ने

(घ) वडामा कार्यन्वयन हुने योजना तथा कार्यक्रम कार्यन्वयन गर्ने गराउने र सो को अनुगमन तथा आवधिक समीक्षा गर्ने

(ङ) ऐनले दिएको अधिकारका विषयमा शिफारिस तथा प्रमाणीत गर्ने

(च) कार्यपालिका, सभा वा वडा समितिले तोकेका अन्य कार्यहरु गर्ने

कार्यपालिकाका सदस्यहरुको काम कर्तव्य र अधिकार भने ऐनले निम्नानुसार तोकेको छ। जस्तो वैठकमा भाग लिने; तोकिएको विषयगत क्षेत्रको सयोजकको रुपमा कार्य गर्ने; तोकेका अन्य कार्यहरु गर्ने आदि।

वडा सदस्य तथा अध्यक्षहरुको कार्य सम्पादनका हकमा सामन्यरुपमा कार्य हुने गरेको जानकारी पाइएकोले ज्ञान सीप र दक्षता अभिवृद्धिका लागि तालिम तथा गोष्ठीहरुको आयोजना गर्नु पर्ने महशुस भएको।

५.२ समिति तथा उपसमिति-गठन परिचालन र क्रियाशीलताको अवस्था

नेपालको संविधानको धारा २१७ अनुसार नगरपालिका भित्रको विवाद निरुपण गर्न उपाध्यक्षको संयोजकत्वमा एक न्यायिक सिमति गठन गरिने व्यवस्था गरिएकोछ। यस समितिमा नगर सभाका सदस्यहरु मध्येवाट निर्वाचित दुइजना सदस्यहरु रहनेछन्।

स्थानीय सरकार कार्य संचालन ऐन २०७४ले ऐनको दफा ४७मा न्यायिक समितिको काम र अधिकार स्पष्ट गरेकोछ। न्यायिक समितिलाई न्याय निरुपण गर्ने सन्दर्भमा दुई तरिकावाट विवादको निरुपण गर्ने अधिकार छ। पहिलो हो कानूनी आधारमा विवादको निरुपण गर्ने र दोस्रो हो मेलमिलापको माध्यमवाट मात्र विवादको निरुपण गर्ने अधिकार। पहिलो अधिकार अन्तर्गत निम्न विषयमा विवादको निरुपण गर्ने अधिकार दिइएकोछ।

(क)आलिधुर वाँध पैनी कुलो वा पानीघाटको वाँडफाँट तथा उपयोग।

(ख) आर्काको वाली नोक्सानी गरेको

(ग) चरा घाँस दाउरा

(घ) ज्यला मजुरी नदिएको

(ङ) घरपालुवा पशु पंक्षी हराएको वा पाएको

(च) जेष्ठ नागरिकको पालनपोषण तथा हेरचार नगरेको

(छ) नावालक छोरा छोरी वा पति पत्नीलाई इज्जत आमद अनुसार खान लाउन वा शिक्षा दिक्षा नदिएको

(ज) वार्षिक पच्चिसलाख रुपैंया सम्मको विगो भएको घरवहाल र घर वहाल सुविधा

(झ) अन्य व्यक्तिको घर जग्गा वा सम्पतीलाई असर पर्नेगरी रुख वा विरुवा लगाएको

(ञ) आफ्नो घर वा वलेसीवाट आर्काको घरजग्गा वा सार्वजनिक वाटोमा पानी झारेको

(ट) सँधियारको जग्गा तर्फ झ्याल राखी घर बनाउनु पर्दा कानून वमोजिम छोड्नु पर्ने परिमाणको जग्गा नछोडी बनाएको

(ठ) कसैको हक वा स्वामित्वमा भए पनि परापूर्व कालदेखि सार्वजनिक रुपमा प्रयोग हुदै आएको वाटो वस्तुभाउ निकाल्ले निकास वस्तुभाउ चराउने चौर कुलो नहर पोखरी पाटी पौवा अन्त्यष्टि स्थल धार्मिक स्थल वा अन्य कुनै सार्वजनिक स्थलको उपयोग गर्न नदिएको वा वाधा पुर्याएको
(ड)संघीय वा प्रदेश कानूनले स्थानीय तहवाट निरुपण हुने भनी तोकेका अन्य विवाद।

यस वाहेक देहायका विषयमा न्यायिक समितिलाई मेलमिलापको माध्यमवाट मात्र विवाद निरुपण गर्ने अधिकार दिइएकोछ।
(क) सरकारी सार्वजनिक वा सामुदायिक वाहेक एकको हकको जग्ग अर्कोले च्यापी मिची वा घुसाई खाएको
(ख) सरकारी सार्वजनिक वा सामुदायिक वाहेक आफ्नो हक नपुग्ने अरुको जग्गामा घर वा कुनै संरचना वनाएको
(ग) पति पत्नी वीच सम्बन्ध विच्छेद
(घ) अंगभंग वाहेकको वढीमा एकवर्ष कैद हुन सक्ने कुटपिट
(ङ) गाली वेइज्जती
(च) लुटपिट
(छ) पशुपंक्षी छाडा छोडेको वा पशुपंक्षी राख्दा वा पाल्दा लापरवाही गरी अरुलाई असर पारेको
(ज) अरुको आवासमा अनधिकृत प्रवेश गरेको
(झ) अर्काको हक भोगमा रहेको जग्गा आवाद वा भोग चलन गरेको
(ञ) ध्वनी प्रदुषण गरी वा फोहर मैला फ्याँकी छिमेकीलाई असर पुर्याएको
(ट) प्रचलित कानून वमोजिम मेलमिलाप हुन सक्ने व्यक्ति वादी भई दायर हुने अन्य देवानी र एक वर्षसम्म कैद हुन सक्ने फौजदारी विवाद।

यस प्रकार स्थानीय तहको न्याय सम्पादनगर्न यो समितिको भूमिका अहम् रहेकोछ।यसको क्षमतामा समग्र स्थानीय पालिकाको न्याय प्रणाली भरपर्ने हुन्छ।जनताले न्याय पाउने विषयसँग सम्बन्धित भएकोले यसको कार्यसम्पादन प्रणाली व्यवस्थित र पारदर्शी हुनुको साथै यसको सचिवालय पनि चुस्त र दुरुस्त हुनु जरुरी छ।तसर्थ यो समितिको क्षमता विकास निकै महत्वपूर्ण मानिएकोछ।समितिका संयोजक सदस्यहरु तथा सचिवालयको व्यवस्थापन सवैको क्षमता विकासमा ध्यानदिनु जरुरीहुन्छ।

स्थानीय राजस्व परामर्श समिति अर्को महत्वपूर्ण समिति हो। यो पालिकाको प्रमुख वा उपप्रमुखको संयोजकत्वमा गठन हुन्छ। यसका सदस्यहरुमा प्रमुख कार्यकारी अधिकृत; कार्यपालिकाका सदस्य (एक महिला समेत गरी) २ जना; निजी क्षेत्रको प्रतिनिधि एक जना; घरेलु तथा साना उद्योग संस्थाको प्रतिनिधि रहने र कार्यपालिकाको राजस्व महाशाखाको प्रमुख भने सदस्य सचिव रहने व्यवस्था गरिएको छ। यसका प्रमुख काम कर्तव्य तथा अधिकार यस प्रकार रहेकोछ।

(क) राजस्व नीति कानून तर्जुमा संशोधन गर्ने आदि।

(ख) राजस्वका स्रोत दायरा तथा दर समेत विश्लेषण गरी आगामी आर्थिक वर्षको अनुमान गर्ने

(ग) दर र क्षेत्रका आधारमा आन्तरिक आयको विश्लेषण र अनुमान गर्ने

(घ) स्थानीय उद्योग व्यवसाय प्रवर्द्धन र रोजगारी प्रवर्द्धन गर्ने कर नीति तर्जुमा गर्ने

(ङ) कर तथा गैह्रकर राजस्व सेवा शुल्क दस्तुर आदिको दर सम्बन्धमा परामर्श दिने

(च)राजस्व सुधारमा परामर्श दिने ।

यो स्थानीय राजस्व परामर्श समितिको कार्य जिम्मेवारी र कार्यसम्पादनको अवस्था निम्न तालिकामा प्रतसुत गरिएको छ।

तालिकाः स्थानीय राजस्व परामर्श समितिको कार्य जिम्मेवारी तथा कार्यसम्पादन अवस्था

सिनं	समितिको कार्य जिम्मेवारी	कार्य सम्पादन अवस्था
१	राजस्व नीति कानून तर्जुमा संशोधन गर्ने	राजस्व नीति तर्जुमा गर्दा पर्याप्त गृहकार्य नहुने। हचुवाको भरका निर्णय गिरिने।
	राजस्वका स्रोत दायरा तथा दर समेत विश्लेषण गरी आगामी आर्थिक वर्षको अनुमान गर्ने	राजस्वका स्रोत दायरा तथा दर समेत विश्लेषण नगरीने
	दर र क्षेत्रका आधारमा आन्तरिक आयको विश्लेषण र अनुमान गर्ने	ज्ञान र जानकारीको अभावमा करका क्षेत्र तथा करका आधारहरुवारे विल्कुलै निर्णय गर्न नसक्ने अवस्था रहेको।
	स्थानीय उद्योग व्यवसाय प्रवर्द्धन र रोजगारी प्रवर्द्धन गर्ने कर नीति तर्जुमा गर्ने	कर नीति तर्जुमा हचुवाको भरमा हुने गरेको
	कर तथा गैह्रकर राजस्व सेवा शुल्क दस्तुर आदिको दर सम्बन्धमा परामर्श दिने	परामर्श दिन नसक्ने अवस्थामा समिति रहेको।

त्यस्तै अर्को महत्वपूर्ण समिति स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समिति हो। यो समितिको संयोजक नगरपालिकाको अध्यक्ष नै हुने व्यवस्था छ भने सदस्यहरुमा उपाध्यक्ष कार्यपालिकाका महिला दलित वाट प्रतिनिधित्व हुने गरी ४ जना सदस्य र प्रमुख कार्यकारी अधिकृत सदस्य सचिव रहने व्यवस्था छ। यसका प्रमुख काम कर्तव्य र अधिकारहरु निम्न वमोजिक रहेकाछन्।

(क) आन्तरिक आय राजस्व बाँडफाँट वाट प्राप्त हुने आय नेपाल सरकारवाट प्राप्त हुने वित्तीय हस्तान्तरण आन्तरिक ऋण तथा अन्य आयको प्रक्षेपण गर्ने।

(ख) प्रक्षेपित स्रोत र साधनको संतुलित वितरणको खाका तयार गर्ने

(ग)स्रोत अनुमानका आधारमा कूल व्ययको सीमा निर्धारण गर्ने

(घ) विषय क्षेत्रगत बजेटको सीमा निर्धारण गर्ने

(ङ) नेपाल सरकार वा प्रदेश सरकारवाट प्राप्त मार्ग दर्शन; स्थानीय आर्थिक अवस्था; आन्तरिक आयको अवस्थाका आधारमा बजेट र कार्यक्रमका प्राथमिकीकरणका आधार तयार गर्ने

यसैगरी अर्को महत्वपूर्ण समिति रहेको छ बजेट तथा कार्यक्रम समिति। यसमा उपाध्यक्ष वा उप प्रमुख संयोजक रहने व्यवस्था छ। कार्यपालिकाका विषयगत क्षेत्र हेर्ने सदस्य, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत र योजना माहाशाखा प्रमुख सदस्य-सचिव रहने व्यवस्था गरिएकोछ। यसका प्रमुख काम कर्तव्य र अधिकारहरुमा आगामी आर्थिक वर्षको नीतिगत तथा कार्यक्रम प्रस्ताव तयार गर्ने बजेट तथा कार्यक्रमको प्राथमिकीकरण गर्ने वजेट प्रस्तवलाई विषय क्षेत्रगत रुपमा छलफल गर्ने गराउने तथा दोहोरो पना हुन नदिने व्यवस्था गर्ने र बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमाका अन्य कार्यहरु गर्ने रहेकाछन्। स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समितिले बजेट तर्जुमा गर्दा अपनाउनु पर्ने तालिका निम्न बमोजिम प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिकाः स्थानीय निकायले बजेट बनाउदा गर्नुपर्ने क्रमवद्ध कायर्हरु

के गर्ने	कहिले गर्ने	कसले गर्ने
विषय क्षेत्रसँग सम्बन्धित सूचना सङ्कलन र विश्लेषण गरी स्थितिपत्र अद्यावधिक गर्ने	मंसिर मसान्त भित्र	विषयगत महाशाखा/शाखा
आगामी तीन आ.व.मा हुने खर्चको प्रक्षेपण सहितको मध्यमकालीन खर्च संरचना समेत कार्यक्षेत्र भित्रका विषयहरूमा हुने सार्वजनिक खर्चको विवरण तयार गर्ने	पुस १५ गते भित्र	विषयगत महाशाखा÷शाखा, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, विषयगत समिति
आगामी आ.व.को राजस्व (आन्तरिक स्रोत, राजस्व बाँडफाँट, रोयल्टी, अनुदान र ऋण)को प्रक्षेपण र अनुमान तयार गर्ने	पुस १५ गते भित्र	राजस्व परामर्श र श्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समिति
आय व्ययको प्रक्षेपण गरिएको तथ्याङ्क विवरण संघ र प्रदेश अर्थ मन्त्रालयमा पेश गर्ने	पुस मसान्त सम्म	राजस्व तथा आर्थिक प्रशासन शाखा
विषयगत क्षेत्र विभाजनगर्ने र सदस्यलाई जिम्मेवारी दिने	माघ मसान्त भित्र	कार्यपालिका
संघ र प्रदेशबाट अनुदान र राजस्व बाँडफाँट र रोयल्टीको सीमा र मार्गदर्शन प्राप्त गर्ने	संघबाट फागुन र प्रदेशबाट चैत मसान्त भित्र	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

गैसस, उपभोक्ता समिति, सहकारी संस्था आदिसँग योजना तथा बजेट सम्बन्धमा पूर्व बजेट छलफल गर्ने	चैत मसान्त भित्र	प्रमुख/अध्यक्ष
नीति तथा कार्यक्रम तयार गरी अध्यक्षले सभामा पेश गर्ने	बैशाख ७ गते भित्र	अध्यक्ष
बजेट तथा कार्यक्रमको प्राथमिकतानिर्धारणका आधार तथा विधि तयार गर्ने	बैशाख ७ गते भित्र	श्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समिति
कुल बजेट अनुमान, सीमा निर्धारण र बजेटतर्जुमा सम्बन्धी मार्गदर्शन तयार गर्ने	बैशाख १० गते भित्र	श्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समिति
विषयगत महाशाखा/शाखा तथा वडा कार्यालयलाई बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन उपलब्ध गराउने	वैशाख १५ गतेभित्र	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
बस्ती/टोल बैठकको कार्यतालिका तयारी र जिम्मेवारी बाँडफाँट गर्ने	वैशाख मसान्त भित्र	वडा समिति
बस्ती/टोलस्तरमा आयोजना छनौट गरी वडा समितिमा पेश गर्ने	वैशाख मसान्त भित्र	वडा समिति र समितिका तोकिएका सदस्य

.वस्ती वा टोलस्तरबाट प्राप्त आयोजना तथा कार्यक्रमलाई विषय क्षेत्रअनुसार छुट्याउने	जेष्ठ १० गते भित्र	वडा समिति तथा कार्यालय
वडाको बजेट सीमा भित्रका र अन्य महत्वपूर्ण आयोजनालाई विषयगत रूपमा प्राथमिकता निर्धारण गरी बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समितिमा पेश गर्ने	जेष्ठ १० गते भित्र	वडा समिति तथा कार्यालय
विषयगत महाशाखा वा शाखाबाट विषय क्षेत्रका आयोजना तथा कार्यक्रमको प्राथमिकता निर्धारण गर्ने	जेठ १५ गतेभित्र	विषयगत महाशाखा/शाखा
विषयगत समितिमा छलफल र प्राथमिकता निर्धारण तथा साङ्केतीकरण गर्ने	जेठ २५ गते भित्र	विषयगत समिति
बजेट (राजस्व, व्यय तथा वित्तीय व्यवस्था) तथा वार्षिक विकास कार्यक्रमको प्रस्ताव तयार गर्ने	जेठ मसान्त भित्र	बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समिति
गैसस तथा विकास साझेदारको कार्यक्रमलाई एकीकृत गरी समावेश गर्ने	असार ५ गते भित्र	बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समिति
आर्थिक विधेयकको मस्यौदा तयार गरी पेश गर्ने	असार ५ गते भित्र	बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समिति
विनियोजन विधेयकको मस्यौदा तयार गरी पेश गर्ने	असार ५ गते भित्र	बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समिति

बजेट (राजस्व, व्यय र वित्तीय व्यवस्थाको अनुमान), वार्षिक विकास कार्यक्रम, मध्यमकालीन खर्च संरचना, आर्थिक एवं विनियोजन विधेयक कार्यपालिकाबाट स्वीकृत गरी सभामा प्रस्तुत गर्ने	असार १० गते भित्र	स्थानीय कार्यपालिका
बजेट (राजस्व, व्यय तथा वित्तीय व्यवस्थाको अनुमान) वार्षिक विकास कार्यक्रम, मध्यमकालीन खर्च संरचना, आर्थिक तथा विनियोजन विधेयक पारित गर्ने र आर्थिक ऐन तथा विनियोजन ऐन राजपत्रमा प्रकाशन गर्ने	असार मसान्त भित्र	स्थानीय सभा
बजेट पुस्तिका तयारी तथा छपाइ गर्ने	साउन १५ गते भित्र	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

कानूनले समयसारिणी तोकिदिएको भएता पनि कतिपय कार्यहरु समय अनुसार हुन नसकेको वुझिन्छ। आर्थिक अनुशासन र वित्तीय उत्तरदायित्व पालनमा गर्ने सम्बन्धमा यस्ता पालिकास्तरका सिमतिहहरु सधैं कमजोर सावित भएको पाइन्छ।

कानुनले अन्य समिति वा उपसमितिहरु गठन गर्न सक्ने व्यवस्था गरेकोछ। यस्ता समितिहरु भने पटके प्रकृतिका हुने गर्छन्। जस्तो लेखा समिति; बेरुजु फर्छ्यौट सम्बन्धी; सुशासन तथा अन्य समिति (नगरसभा); विधायन समिति (नगरसभा); राजस्व परामर्श समिति; स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समिति; बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समिति; न्यायिक समिति; मनोनित कार्यपालिका सदस्य

वडा समिति; संस्थागत विकास तथा सुशासन समिति; आर्थिक विकास समिति; सामाजिक विकास समिति;

विधायन समिति (कार्यपालिका); कानूनी मस्यौदा सम्बन्धी प्रशिक्षण; राजस्व समिति; पूर्वाधार विकास समिति; वन, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन समिति आदि प्रचलनका आएका समितिहरु हुने। विभिन्न समितिहरुको कार्यसम्पादन अवस्था चित्तवुझ्दो नभएको पाइएको छ।

५.३ कर्मचारी स्तर (विभिन्न तहगत श्रेणीअनुसार)

संरचनात्मक कार्यविवरण अनुसार यस नागार्जुन नगरपालिकामा निम्न शाखा/उपशाखा हरुको व्यवस्था गरिएकोछ। स्थलगत भ्रमण तथा नगरपालिकामा गरिएको अन्तरक्रियात्मक छलफलवाट प्राप्त सुझावका आधारमा पालिकाको कार्यालयका हरेक शाखा तथा उपशाखाहरुको क्षमता विकासगर्नु पर्ने वृहत क्षेत्रहरुको (broad areas of capacity development) पहिचान निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएकोछ।

तालिका: शाखागत क्षमता विकासका कार्यक्रमहरु

शाखा तथा उपशाखाहरु	पहिचान गरिएको क्षमता विकासका वृहत क्षेत्रहरु (broad areas of capacity development)	कैफियत
प्रशासन योजना तथा अनुगमन शाखाः • प्रशासन उपशाखा • राजश्व उपशाखा • योजना तथा अनुगमन उपशाखा • सूचना तथा संचार प्रविधि उपशाखा	**वृत्ति विकास र कार्यलयको दैनिक कार्यसम्पादनमा सहयोग गर्ने प्रशिक्षण तथा तालिमहरुः** Organizational behaivior, उत्प्रेरणा, नेतृत्व विकास, इ-गभर्नेन्स, समुह गतिशिलता, सेवा प्रवाहको प्रभावकारिता, तथ्याँकको संकलन र विश्लेषण; योजना तर्जुमा र अनुगमन प्रणाली तथा पृष्टपोषण, राजश्वको क्षमता र संभावनाका विषयहरु, खरीद व्यवथापन, कार्यलय संचालन, संचार प्रणाली र सूचना प्रविधि IT server management, data basemanagement, web site design	
पूर्वाधार विकास तथा वातावरण व्यवस्थापन शाखाः • सडक तथा अन्य पूर्वाधार विकास उपशाखा	सार्वजनिक खरीद व्यवस्थापन र इ खरीद व्यवस्थान; निर्माण मापदण्ड र दिगो पूर्वाधार विकास; निर्माणका अन्तराष्ट्रिय अभ्यास (FIDIC) भूउपयोग र स्थानीय पूर्वाधार निर्माण नीति सहरीकरण र जीवन प्रणालीमा परिवर्तन	

• भवन तथा वस्ती विकास उपशाखा • वातावरण तथा सरसफाइ उपशाखा • विपद् व्यवस्थापन उपशाखा	वातावरण संरक्षण फोहरमैला व्यवस्थापन र विशर्जन तथा reclycing विपद् व्यवस्थापन, जलाधार क्षेत्र संरक्षण, विपद व्यवस्थापन
स्वास्थ्य तथा सामाजिक विकास शाखाः • सामाजिक सुरक्षा तथा पंजीकरण उपशाखा • महिला वालवालिका तथा समाज कल्याण उपशाखा • जनश्वास्थ प्रवर्द्धन उपशाखा	समाजिक पूंजी निर्माण तथा विकास; सहरीकरण र संक्रामक रोग रोकथाम र सरसफाई, वालअधिकार , जेष्ट नागरिकप्रतिको सम्मान र अभ्यास
कानून शाखा	न्याय प्रणाली र न्यायका आधारभूत सिद्धान्तहरु; मेलमिलापका तौर तरिकाहरु
शिक्षा युवा तथा खेलकुद शाखा	शिक्षा विकास र गुणस्तर, पाठ्यक्रम सुधार, शिक्षा र उद्यमशीलता तथा रोजगार तथा स्वरोजगारको सम्वन्ध, युवा सहभागिता र विकास, खेलकुद, योग तथा खुल्ला पार्क र जीवन प्रणालीमा असर
आर्थिक विकास शाखा	उद्यमशीलता विकास

• उद्योग तथा व्यवसाय प्रवर्द्धन उपशाखा
• उपभोक्ता हित संरक्षण उपशाखा
  ○ इकाइ सेवाकेन्द्रहरु
  ○ पर्यटन घरेलु तथा साना उद्योग कृपि
	रोजगार र स्वरोजगारको संभावना
	बजार अनुगमन र उपभोक्त हित संरक्षण
	पर्यटनको विकासको संभावना र धार्मिक तथा काँठ पर्यटजको विकास, होम स्टे संचालन, पशुपालन तथा तरकारी खेती सम्बन्धी तालिम कार्यक्रमहरु

	सेवा केन्द्र पशु सेवा केन्द्र
आर्थिक प्रसाशन शाखा	लेखा प्रणाली लेखा मान खरीद व्यवस्थापन इ विडिङ्ग
आनतरिक लेखा परीक्षण इकाई	लेखा मान लेखा परिक्षण मान आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली

५.४ विषय क्षेत्र र सूचक अनुसार संस्थागत मूल्याँकन (LISA)वाट कमजोर कार्यसम्पादन देखिएका विषयक्षेत्रहरु

संघीय मामिला तथा सामान्य प्रसशन मन्त्रालयले विकास गरेको स्वःमूल्याँनको विषयक्षेत्र र सूचकहरु निम्नानुसारका छन्।

(क) शासकीय प्रबन्ध
(ख) संगठन तथा सुशासन
(ग) वार्षिक बजेट तथा योजना व्यवस्थापन
(घ) वित्तीय एवं आर्थिक व्यवस्थापन
(ङ) सार्वजनिक सेवा प्रवाह
(च) न्यायिक कायर्सम्पादन
(छ) भौतिक पूवार्धार
(ज) सामाजिक समावेशीकरण
(झ) वातावरण संरक्षण तथा विपद व्यवस्थापन
(ञ) सहकार्य र समन्वय

यसप्रकार १० वटा विषयक्षेत्रवाट १०० वटा सूचकहरु (Indicators)बनाई प्रत्येक सूचकलाई एक एक अंकभार दिई १०० पुर्णाङ्क मानीएको छ। यसमा ४५ प्रतिशत सूचकहरु प्रतिफल देखाउने सूचकहरु (result indicators) छन् भने ३५ प्रतिशत सूचकहरु प्रक्रिया व्यक्तगर्ने सूचकहरु (process indicators) रहेका छन्। वाँकि २० प्रतिशत सूचकहरुले समग्र अवस्था (overall scenario indicators)देखाउछन्। यी शिर्षकहरुका आधारमा यस पालिकको विगत दुई आर्थिक वर्षको स्वःमूल्याँकनको अवस्था निम्नानुसार पाइएकोछ।

तालिका स्वःमूल्याँकनका विषय क्षेत्रहरुको विश्लेषण

तालिकाः नागार्जुन नगरपालिका स्वःमूल्याँकनको अवस्था

सि. नं.	सूचकहरु	आ.व. २०७६/७७	आ.व. २०७७/७८
१	शासकीय प्रवन्ध	७२.२२	९७.२२
२	संगठन तथा प्रशासन	६२.५०	१००.००
३	वार्षिक वजेट तथा योजना व्यवस्थापन	५६.८२	९०.९१
४	वित्तीय एवं आर्थिक व्यवस्थापन	७२.७३	९०.९१
५	सेवा प्रवाह	७८.१३	८९.०६
६	न्यायिक कार्य सम्पादन	८५.७१	१००।००
७	भौतिक पुर्वाधार	२३.०८	७५.००
८	सामाजिक समावेशीकरण	६०.००	१००.००
९	वातावरण संरक्षण र विपद व्यवस्थापन	२२.२२	६१.११
१०	सहकार्य र समन्वय	८.३३	५०.००
	औषत	५५.७५%	८६.२५%

स्रोतः LISA.Mofaga.gov.np/home

औषतमा आर्थिक वर्ष २०७६/७७ मा ५५.७५ प्रतिशत रहेको लिसाको अवस्थामा सुधार भई आर्थिक वर्ष २०७७/७८ मा ८६.२५ प्रतिशत पुगेको देखिन्छ। यो भनेको ५४.७० प्रतिशतले वृद्धि भएको अवस्था हो।

यस पालिकाको आर्थिक वर्ष २०७६/७७ मा समग्र स्थिति ४५.०५ प्रक्रियागत स्थिति मा ५४.४१ र परिमाणात्मक स्थिति ६२.२२ रहेको थियो भने आ व २०७७/७८ मा समग्र स्थिति ८६.०९ प्रकृयागत स्थिति ७६.४७ र परिमाणात्मक स्थिति ९३.३३ रहेको थियो।

प्रस्तुत तालिकावाट नगरपालिकाको वितग २ वर्षको स्वःमूल्याँकनमा समन्वय र सहकार्यमा सवैभन्दा कम अंक प्राप्त भएको पाइएकोछ।भौतिक पूर्वाधार निर्माणमा पनि कम अंक प्राप्त भएको पाइएकोछ।।वातावरण संरक्षण र विपद् व्यवस्थापनमा पनि संतोषजनक अंक छैन।तसर्थ यी विषय क्षेत्रमा स्थानीय नगरपालिकाले निकै ध्यान दिनु पर्ने हुन्छ।

५.५ संविधानको अनुसूची-८ मा उल्लेखित अधिकार र कार्यसम्पादनको अवस्थाको संक्षिप्त विश्लेषण

१. नगर प्रहरी

२. सहकारी संस्था

३. एफ, एम संचालन

४. स्थानीय कर (सम्पत्ति कर, घर बहाल कर, घर जग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क, सवारी साधन कर), सेवा शुल्क दस्तुर, पर्यटर शुल्क, विज्ञापन कर, व्यवसाय कर, भूमिकर (मालपोत), दण्ड जरिवाना, मनोरत्रन कर, मालपोत संकलन

५. स्थानीय सेवाको व्यवस्थापन

६. स्थानीय तथ्यांक र अभिलेख संकलन

७. स्थानीय स्तरका विकास आयोजना तथा परियोजनाहरु

८. आधारभूत र माध्यमिक शिक्षा

९. आधारभूत स्वास्थ्य र सरसफाई

१०. स्थानीय बजार व्यवस्थापन, वातावरण संरक्षण र जैविक विविधता

११. स्थानीय सडक, गा्रमीण सडक, कृषि सडक, सिंचाइ

१२. गाउँ सभा, नगर सभा, जिल्ला सभा, स्थानीय अदालत, मेलमिलाप र मध्यस्थताको व्यवस्थापन

१३. स्थानीय अभिलेख व्यवस्थापन

१४. घर जग्गा धनी पूर्जा वितरण

१५. कृषि तथा पशुपालन, कृषि उत्पादवन व्यवस्थापन, पशु स्वास्थ्य, सहकारी

१६. ज्येष्ठ नागरिक, अपांगतां भएका व्यक्ति र अशक्तहरुको व्यवस्थापन

१७. बेरोजगारको तथ्यांक संकलन

१८. कृषि प्रसारको व्यवस्थापन, संचालन र नियन्त्रण

१९. खानेपानी, साना जलविद्युत आयोजना, वैकल्पिक ऊर्जा

२०. विपद व्यवस्थापन

२१. जलाधार, वन्यजम्तु, खानी तथा खनिज पदार्थको संरक्षण

२२. भाषा, संस्कृति र ललितकलाको संरक्षण र विकास

नेपालको वर्तमान संविधानको अनुसूची-८ मा उल्लेखित एकल अधिकार र तिनको कार्यसम्पादनको अवस्थाको संक्षिप्त विश्लेषण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिकाः संविधानको अनुसूची ८ को कार्यसम्पादनको संक्षिप्त समीक्षा

सि नं	विषय क्षेत्रहरु	कार्यसम्पादनको अवस्था
१	नगर प्रहरी	प्रहरी भर्ना गरी नगरपालिकाको सुरक्षार्थ खटाइएको तर तालिम नपुगेका प्रहरीहरु भएकाले तालिमको आवश्यकता पर्ने
२	सहकारी संस्था	नियमितरुपमा सामान्य कार्य भएको
३	एफ, एम संचालन	केही कार्य नभएको
४	स्थानीय कर	सम्पत्ति कर, घर बहाल कर, घर जग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क, सवारी साधन कर, सेवा शुल्क दस्तुर, पर्यटर शुल्क, विज्ञापन कर, व्यवसाय कर, भूमिकर (मालपोत), दण्ड जरिवाना, मनोरत्रन कर, मालपोत संकलन गर्नु पर्नेमा आ व २०७७ श्रावण देखी २०७८ आषाढ मसान्त सम्ममा १६ करोड असुली गरिएको। यसमा प्रमुख रुपमा सम्पती कर ३ करोढ ९१ लाख, घरवहाल कर २ करोड ८५ लाख, नक्सापाश दस्तुर **५ करोड ३६ लाख**, शिफारिस दस्तुर २ करोड ५४ लाख प्रमुख करको रुपमा देखिएका।
५	स्थानीय सेवाको व्यवस्थापन	ठीकै रुपमा व्यवस्थापन भएको
६	स्थानीय तथ्यांक र अभिलेख सकलन	सामान्य तथ्याँक संकलन गर्ने गरिएको

७	स्थानीय स्तरका विकास आयोजना तथा परियोजनाहरु	सामान्यरुपमा संचालनमा आएका
८	आधारभूत र माध्यमिक शिक्षा	स्थानीय पालिकाको वारेमा विवरण तयार गरी सामागृहरुका साथमा प्रसार प्रचार गर्ने गराउने गरिएको
९	आधारभूत स्वास्थ्य र सरसफाई	सरसफाइमा ध्यान थोरै पुगेको तर स्थास्थ्यमा चासो दिने गरेको
१०	स्थानीय बजार व्यवस्थापन, वातावरण संरक्षण र जैविक विविधता	खासै कुनै कार्य नभएको
११	स्थानीय सडक, ग्रामीण सडक, कृषि सडक, सिंचाइ	सामान्य निर्माण भएको तर मर्मत संभारमा ध्यान नपुगेको
१२	गाउँ सभा, नगर सभा, जिल्ला सभा, स्थानीय अदालत, मेलमिलाप र मध्यस्थताको व्यवस्थापन	सामान्य रुपमा संचालन भएको
१३	स्थानीय अभिलेख व्यवस्थापन	सामान्य अभिलेख शुरु भएको
१४	घर जग्गा धनी पुर्जा वितरण	कुनै कार्य नभएको
१५	कृषि तथा पशुपालन, कृषि उत्पादन	सामान्य कार्य हुने गरेको

	व्यवस्थापन, पशु स्वास्थ्य, सहकारी	
१६	ज्येष्ठ नागरिक, अपांगता भएका व्यक्ति र अशक्तहरुको व्यवस्थापन	सामान्य कार्क्रमहरु संचालन गरिएको। तर अपाँग लक्षित खासै कार्यक्रमहरु नदेखिएको।
१७	बेरोजगारको तथ्यांक संकलन	स्थानीय रोजगार केन्द्रमार्फत तथ्याँक संकलन हुने गरेको
१८	कृषि प्रसारको व्यवस्थापन, संचालन र नियन्त्रण	खासै कार्य केही नभएको
१९	खानेपानी, साना जलविद्युत आयोजना, वैकल्पिक ऊर्जा	खानेपानी योजना संचालन सामान्य भएको
२०	विपद व्यवस्थापन	खासै कार्य नभएको तर संवेदनशीलता देखाइएको
२१	जलाधार, वन्यजम्तु, खानी तथा खनिज पदार्थको संरक्षण	गिट्टी वालुवा तथा ढुङ्गाको खानीमा सामान्य ध्यान गएको
२२	भाषा, संस्कृति र ललितकलाको संरक्षण र विकास	स्थानीय नेवारी तथा तामाङ्ग भाषाको विकासमा केही ध्यान दिने गरेको। तर अंग्रेजी भाषाको प्रथमिकता रहेकोले सो तर्फ जाने की भन्ने सोचाइ रहेको।

परिच्छेद-६: क्षमता विकास योजनाका प्राथमिकताहरु

जनप्रतिनिधीहरु, विभिन्न समिति उपसमितिहरु, र कर्मचारीहरुको क्षमता वढाउन योजनावद्धरुपमा अगाडि वढ्नु पर्ने देखिन्छ। यस परिच्छेदमा स्थानीयपालिकाका सवै तह र पक्षको क्षमता विकासका प्रथमिकताहरुको वारेमा चर्चा गरिएको छ।

योजनाका प्राथमिकताहरुमा ऐन कानून निर्माणको तालिम कार्यलय संचालन र सेवा प्रवाह कसरी सुधार गर्ने गराउने भन्ने तालिम विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी तालिम नेतृत्व विकास सम्बन्धी तालिम कम्पुटरमा काम गर्ने सम्बन्धी तालिम सार्वजनिक खरीद र ई-विडीङ्ग तथा विद्यूतीय खरिद सम्बन्धी तालिम सामुदायिक परिचालन एकीकृत वस्ती विकास र वातावरण तथा जलस्रोत संरक्षण तालिम आदि महत्वपूर्ण तालिकहरु योजनाका प्राथमिकताका विषय बनेका छन्।

दिगो विकास जिन्सी व्यवस्थापन राजस्व व्यवस्थापन तथा मध्यमकालिन खर्च संरचना संबन्धी तालिम आदि पनि प्रथमिकताका विषय बनेका छन्। पारदर्शिता सुशासन शैक्षिक सुधार र स्वास्थ्य सेवाको प्रभावकारी प्रवाहको वारे पनि प्राथमिकता रहेको पाइएकोछ।

कर्मचारी तहमा नेतृत्व विकास वृत्ति विकस संगठनात्मक व्यवाहार प्रशासकीय क्षमता विकास योजना तर्जुमा आयोजना व्यवस्थापन जस्ता विषयहरु प्रथमिकताका विषय बनेका पाइएका छन्। न्यायिक कार्य सम्पादन कानूनी मस्यौदा गर्ने पद्धति मेल मिलाप गराउने सिद्धान्त तथा व्यवाहार सम्बन्धि तालिम पनि प्राथमिकताका विषय बनेको पाइएकोछ।

६.१ जनप्रतिनीधी स्तर

नगरपालिकाका अध्यक्ष उपाध्यक्ष पालिकाका सदश्यहरु तथा वडा अध्यक्ष तथा अन्य निर्वाचित प्रतिनिधिहरु नै स्थानीय पालिकाका जनप्रतिनिधि हुन्। यी सवैमा क्षमताको अभाव भएको महशुस भएकोछ। मूलतः जनप्रतिनिधि स्तरमा योजनाका प्रथमिकता भनेका निम्न पाइएकोछ।

- संघीयता सम्बन्धमा अभिमूखीकरण तालिम
- स्वदेश तथा वैदेशिक तालिम र भ्रमण
- अन्तरक्रिया कार्यक्रम
- सफल पालिकाहरुको भ्रमण आदान प्रदान

- कार्मचारी र राजनीतिज्ञ विचको सम्बन्ध सुमधुर बनाउने
- जिन्सी र खरीद प्रक्रियाका वारेका जानकारी
- राजश्व बजेट तथा खर्चको प्रमावकारीता गराउने तालिम
- आवश्यक भौतिक पूर्वाधार र सवारी साधनहरु
- कार्यलयको लागि पर्याप्त सूचना संजालका समान र उपकरणहरु
- उपभोक्ता समितिहरुको गठन र परिचालन
- अधिकार दुरुपयोग विरुद्धका तालिमहरु
- स्थानीय सरकारका काम कर्तव्य र अधिकार
- सहयोगात्मक संघीयता र स्थानीय सरकार संचालन आदि।

६.२ समिति तथा उपसमिति

प्रमुख प्रकारका स्थायी समितिहरु वाहेक कानुनले थप विभिन्न पटके समिति वा उपसमितिहरु गठन गर्न सक्ने व्यवस्था गरेकोछ। केही उल्लेख्य समितिहरुमा लेखा समिति (गाउँसभा) ; बेरुजु फर्छ्यौट सम्बन्धी; सुशासन तथा अन्य समिति (गाउँसभा); विधायन समिति (गाउँसभा); राजस्व परामर्श समिति; स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समिति; बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समिति; न्यायिक समिति; मनोनित कार्यपालिका सदस्य वडा समिति; संस्थागत विकास तथा सुशासन समिति; आर्थिक विकास समिति; सामाजिक विकास समिति; विधायन समिति (कार्यपालिका); कानूनी मस्यौदा सम्बन्धी प्रशिक्षण; राजस्व समिति; पूर्वाधार विकास समिति; वन, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन समिति आदि हुन्। यस्ता विभिन्न समितिहरुको कार्यसम्पादन अवस्था क्षमताको अभावमा चित्तवुझ्दो छैन। यस्ता समितिहरुको प्राथमिकता निम्न वमोजिमको पाइएको छ।

- विषय क्षेत्र सँग सम्बन्धित ज्ञान र सीप
- वैठक संचालन र कार्यक्षेत्र वारेको नवीनतम ज्ञान
- विषय विज्ञतामा थप ज्ञान प्राप्त गर्ने अन्तरक्रिया तथा गोष्ठी
- असल अभ्यासहरुको अवलोकन भ्रमण
- वैदेशिक अबलोकन भ्रमण
- संघीयता र विकास वीचको अन्तर समबन्धवारे थप जानकारीका कार्यक्रमहरु
- आचार संहिता र भवन मापदण्ड

- ऐन कानूनको मस्यौदा तर्जुमा र न्यायिक कार्यसम्पादन
- राजश्व नक्साँकन स्थानीय स्रोत परिचालन र राजश्व वृद्धि
- सार्वजनिक खरीद प्रणाली र सेवामा प्रविधिको प्रयोग

६.३ महाशाखा/शाखा/इकाई

नगरपालिकाको कार्यालयका हरेक महाशखा तथा शाखा र उपशाखाहरुको क्षमता विकासगर्नु पर्ने वृहत क्षेत्रहरुको पहिचानका आधारमा क्षमता विकासका प्राथमिकताहरु देहाय वमोजिम प्रस्तुत गरिएकोछ।

तालिकाः महाशाखा वा शाखागत क्षमता विकास योजनाका प्राथमिकताहरु

शाखा तथा उपशाखाहरु	पहिचान गरिएको क्षमता विकास योजनाका प्राथमिकताहरु	कैफियत
प्रशासन योजना तथा अनुगमन शाखाः • प्रशासन उपशाखा • राजश्व उपशाखा • योजना तथा अनुगमन उपशाखा • सूचना तथा संचार प्रविधि उपशाखा	**वृत्ति विकास र कार्यलयको दैनिक कार्यसम्पादनमा सहयोग गर्ने प्रशिक्षण तथा तालिमहरु। जस्तैः** Organizational behaivior, Administrative culture and buraeaucracy, effective serice delivery उत्प्रेरणा, नेतृत्व विकास, उच्च मनोवल, तथ्याँकको संकलन र विश्लेषण; योजना तर्जुमा र अनुगमन प्रणाली तथा पृष्टपोषण, राजश्वको क्षमता र संभावनाका विषयहरु, खरीद व्यवथापन, कार्यलय संचालन, संचार प्रणाली र सूचना प्रविधि IT server management, data basemanagement, web site design	
पूर्वाधार विकास तथा वातावरण व्यवस्थापन शाखाः • सडक तथा अन्य पूर्वाधार विकास उपशाखा • भवन तथा वस्ती विकास उपशाखा • वातावरण तथा सरसफाइ उपशाखा • विपद् व्यवस्थापन उपशाखा	सार्वजनिक खरीद व्यवस्थापन र इ खरीद व्यवस्थान; निर्माण मापदण्ड र दिगो पूर्वाधार विकास; निर्माणका अन्तराष्ट्रिय अभ्यास (FIDIC) भूउपयोग र स्थानीय पूर्वाधार निर्माण नीति सहरीकरण र जीवन प्रणालीमा परिवर्तन वातावरण संरक्षण फोहरमैला व्यवस्थापन र विशर्जन तथा reclycing विपद् व्यवस्थापन, जलाधार क्षेत्र संरक्षण, विपद व्यवस्थापन	

स्वास्थ्य तथा सामाजिक विकास शाखाः • सामाजिक सुरक्षा तथा पंजीकरण उपशाखा • महिला वालवालिका तथा समाज कल्याण उपशाखा • जनश्वास्थ प्रवर्द्धन उपशाखा	समाजिक पूंजी निर्माण तथा विकास; सहरीकरण र संक्रामक रोग रोकथाम र सरसफाई, वालअधिकार, जेष्ट नागरिकप्रतिको सम्मान र अभ्यास
कानून शाखा	न्याय प्रणाली र न्यायका आधारभूत सिद्धान्तहरु; मेलमिलापका तौर तरिकाहरु
शिक्षा युवा तथा खेलकुद शाखा	शिक्षा विकास र गुणस्तर, पाठ्यक्रम सुधार, शिक्षा र उद्यमशीलता तथा रोजगार तथा स्वरोजगारको सम्वन्ध, युवा सहभागिता र विकास, खेलकुद, योग तथा खुल्ला पार्क र जीवन प्रणालीमा असर
आर्थिक विकास शाखा	उद्यमशीलता विकास

• उद्योग तथा व्यवसाय प्रवर्द्धन उपशाखा
• उपभोक्ता हित संरक्षण उपशाखा
  ○ इकाइ सेवाकेन्द्रहरु
  ○ पर्यटन घरेलु तथा साना उद्योग कृषि सेवा केन्द्र पशु सेवा केन्द्र
	रोजगार र स्वरोजगारको संभावना
	बजार अनुगमन र उपभोक्त हित संरक्षण
	पर्यटनको विकासको संभावना र धार्मिक तथा काँठ पर्यटजको विकास, होम स्टे संचालन, पशुपालन तथा तरकारी खेती सम्बन्धी तालिम कार्यक्रमहरु

आर्थिक प्रसाशन शाखा	लेखा प्रणाली लेखा मान खरीद व्यवस्थापन इ विडिङ्ग

आनतरिक लेखा परीक्षण इकाई	लेखा मान लेखा परिक्षण मान आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली

६.४ कर्मचारी स्तर (विभिन्न तहगतश्रेणी अनुसार)

पद	**सेवा/समूह/श्रेणी**	**क्षमता विकास योजनाका प्राथमिकताहरु**
प्रमुख प्रशासक तह १०	प्रशासन /सा. प्र./ रा. प. तृतीय	संगठनात्मक व्यवाहारका विविध पक्षहरु (Organizational behaivior, Administrative culture and buraeaucracy and development), effective serice delivery उच्च मनोवल, तथ्याँकको संकलन र विश्लेषण; योजना तर्जुमा र अनुगमन प्रणाली तथा पृष्टपोषण, राजश्वको क्षमता र संभावनाका विषयहरु, खरीद व्यवथापन, कार्यलय संचालन, संचार प्रणाली र सूचना प्रविधि IT server management, data basemanagement, web site design
अधिकृत ९/१०	शिक्षा प्रशासन, शिक्षा	स्थानीय शिक्षा र पाठ्यक्रम विकास स्थानीय भाषा र संस्कृति
सि. डी. इ. ९/१०	इन्जिनियरिंग	सार्वजनिक निर्माणका अन्तर्राष्टिय अभ्यास (फिडिक) सम्बन्धी तालिम र जीन्सी सम्बन्धी तालिम; वातावरण संरक्षण र भौतिक निर्माण वीच संतुलन तथा दिगो पूर्वाधार विकास
अधिकृत ७/८	प्रशासन सा प्र	उच्च मनोवल, तथ्याँकको संकलन र विश्लेषण; योजना तर्जुमा र अनुगमन प्रणाली तथा पृष्टपोषण, राजश्वको क्षमता र संभावनाका विषयहरु, खरीद व्यवथापन
लेखा अधिकृत ७/८	प्रसाशन लेखा	उत्प्रेरणा, सार्वजनिक खरीद लेखा प्रणाली लेखा मान र अन्तर्राष्टिय अभ्यास

अधिकृत ७/८	शिक्षा	शिक्षा प्रशासन र विकास
जनस्वास्थ अधिकृत ७/८	स्वास्थ्य	स्वास्थ्य नीति; जन स्वास्थ्य र सरसफाई; संक्रामक रोग रोकथाम; फोहर मैला वर्गीकरण, ढुवानी विसर्जन, प्रशोधन
इन्जिनियरिङ्ग ७/८	सभिल	सार्वजनिक निर्माणका अन्तर्राष्टिय अभ्यास (फिडिक) सम्बन्धी तालिम र जीन्सी सम्बन्धी तालिम; वातावरण संरक्षण र भौतिक निर्माण वीच संतुलन
आ. ले. प. अधिकृत ६	प्रशासन लेखा	लेखा परिक्षण मान अन्तर्राष्टिय अभ्यास
अधिकृत ६	प्रशासन	सेवा प्रवाह र सेवाग्राही संतुष्टी सर्भेक्षण स्कोर ग्राफ पद्धति
अ हे व ५ ६	स्वास्थ्य	स्वास्थ्य नीति सरसफाइ र जीवन प्रणाली खाद्यान्नको उपभोग र जैविक खाद्य उत्पादन
हेल्थ असिस्टेन्ट ५/६	स्वास्थ्य	रोग उपचार पद्धति र prteventive cures
सहायक ५	प्रसाशन, सा. प्र.	कार्यालय संचालन संचार र Public relations
लेखा सहायक ५	प्रशासन लेखा	लेखा प्रणाली र नेपालको लेखा मान र लेखा पालन
प्रा. स.	शिक्षा प्रशासन, शिक्षा	शिक्षा र विद्यालय व्यवस्थापन गूणस्तर
महिला विकास ५	विविध	महिला विकास लैंगिक मूलप्रावहीकरण GESI
अमिन तह ४	इन्जिनियरिङ्ग, सर्भे	प्रकृतिक स्रोतको नक्साँकन र विकास तथा वातावरण
सव इन्जिनियर तह ५	सिभिल	निर्माण र वातावरणवीच संतुलन

कम्पुटर अप्रेटर ५	विविध	Digital Profile; Data management; IT web page /MIS; Networking Devices
सहायका ४	सा. प्र.	कार्यलय संचालन र संचालन
स ले पा ४	प्रशासन लेखा	स्थानीय सरकारको लेखा प्रणाली सुत्र प्रणाली
सहायक महिला विकास	विविध	जेसी तालिम

वडा तर्फ

सहायक ५	सा. प्र.प्रशासन	जिन्सी खरीद सेवा प्रवाह
सव इन्जिनियर ५	सिभिल इन्जिनियरिङ्ग	निर्माण र दिगो विकास
सहायक ४	सा.प्र.प्रशासन	Web site management; Excel and powerpoint slides; hardware and softwareको समान्य ज्ञान जन सम्पर्क र शिष्टाचार
सव इन्जिनियरिङ्ग ४	सिभिल इन्जिनियरिङ्ग	निर्माण र दिगो विकास
सहायक कर्मचारी	हलुका सवारी चालक र कार्यालय सहयोगी	कार्यलयमा पालन गर्ने आचरण र शिष्टाचार

परिच्छेद-७: त्रीवर्षीय क्षमता विकास कार्ययोजना

(लक्ष्य, नतिजा र स्रोत)

७.१ क्षमता विकास नीति

यस क्षमता विकास कार्ययोजनाको प्रमुख लक्ष्य भनेको नगरपालिकाको समग्र कार्यसम्पादनको स्तर सुधार गर्नेहो। एक पटक हासिल गरेको दक्षता वा क्षमता समयक्रममा पुनर्ताजगी गराउनु पर्ने हुन्छ। यस अर्थमा क्षमता विकास एक निरन्तर प्रक्रिया हो। क्षमता विकासको योजनावद्ध कार्यान्वयन मार्फत अपेक्षित नतिजाहरु समयमै प्राप्त भई गुणस्तरीय हुने तथा मितव्ययी र प्रभावकारी हुने अपेक्षा गर्न सकिन्छ। तर कार्यन्वयनमा इमान्दारीता भने आवश्यक पर्छ। यसैले यस नागार्जुन नगरपालिकाले पनि क्षमता विकासगर्न निरन्तर तयार हुनुपर्छ। निम्न परिच्छेदहरुमा विभिन्न सरोकारवालाहरुका लागि विविध पक्षका क्षमता विकासका कार्यक्रमहरुको पहिचान गरिएकोछ।

७.२ जनप्रतिनिधिहरुका लागि प्रस्तावित क्षमता विकासका कार्यक्रमहरु

स्थानीय नागार्जुन नगरपालिकाका **प्रमुख, उपप्रमुख, वडाअध्यक्ष र** सदस्यहरुको लागि महत्वपूर्ण तालिम तथा अन्तर्क्रियात्मक कार्यक्रमहरुको पहिचान गरिएकोछ। यी कार्यक्रमले स्थानीय जनप्रतिनिधिहरुको क्षमता विकासमा ठूलो योगदान दिने अपेक्षा गरिएकोछ। मूलतःजनप्रतिनिधिहरुका लागि प्रस्तावित क्षमता विकासका कार्यक्रमहरुमा अभिमूखीकरण तालिम, वैदेशिक तालिम, वैदेशिक भ्रमण आदान प्रदान र स्थानीय पालिकाको स्रोत साधनको प्रयोग गरी स्थानीय विकासको गतिलाई द्रुतत्तर रुपमा सम्पादन गर्न सक्षम बनाउने विषयका कार्यक्रमहरु पर्छन्। यस्ता कार्यक्रमहरुको विवरण निम्न तालिकामा प्रस्तुत गरिएकोछ।

जनप्रतिनिधि स्तरः त्रिवर्षीय क्षमता विकास कार्ययोजना -८०/२०७९) २०८१(८२/

क्र.सं.	क्षमता विकासको लक्ष्य तथा क्रियाकलाप	अनुमानित लागत र सो व्यहोर्ने स्रोत	अपेक्षित नतिजा	प्रथम वर्ष			दोस्रो वर्ष			तेस्रो वर्ष		
				P 1	P 2	P 3	P 1	P 2	P 3	P 1	P 2	P 3
1	संघीयता सम्बन्धमा अभिमूखीकरण तालिम	५ लाख ×३ वटा = १५ लाख र प्रदेश सरकार	संघीयतावारे राम्रो जानकारी हुने	√					√		√	
2	वैदेशिक तालिम	५० लाख ×२ वटा = १ करोड र संघ र प्रदेश सरकार	असल अभ्यासहरुको जानकारी हुने			√					√	
3	जनप्रतिनिधि जनता वीच अन्तरक्रिया कार्यक्रम	५ लाख ×३ वटा = १५ लाख र नगरपालिका स्वयं	राजनीति नजताको लागि हो भन्ने असर देखिने		√				√			√
4	सफल पालिकाहरुको भ्रमण आदान प्रदान	२० लाख ×३ वटा = ६० लाख र प्रदेश सरकार	असल अभ्यासवारे जानकारी हुने		√			√			√	

5	राजनिति र प्रशासन वीच सम्बन्ध तालिम	५ लाख ×३ वटा = १५ लाख र प्रदेश सरकार र स्वयंपालिका	स्थानीय पालिकाको दैनिक कार्यसम्पादनमा समन्वय र सहयोग प्राप्त हुने		√				√			√
6	सामान्य कंप्युटर संचालन तालिम	२ लाख ×३ वटा= ६ लाख र स्वयं पालिका	पेपरलेस कार्य प्रणाली स्थापना गर्न सकिने	√			√			√		
7	राजनितिक अर्थशास्त्रको परिचय तालिम	५ लाख ×३ वटा = १५ लाख र प्रदेश सरकार र स्वयंपालिका	राजनीतिज्ञहरु लाई अर्थ राजनीतिवारे यथार्थ जानकारी हुने	√			√				√	
8	ऐन कानून निर्माण सम्बन्धी तालिम	४ लाख ×५ वटा = २० लाख र प्रदेश सरकार	समयमै सवै कानूनहरु बन्न सक्ने	√	√	√	√	√				
9	कार्यलय संचालन र सेवा प्रवाह सुधार	३ लाख ×३ वटा = ९लाख र स्वयं पालिका	नगरपालिकाको कार्यालयको कार्यसम्पादनको गुणस्तरमा सुधार आउने	√			√			√		

10	सार्वजनिक खरीद र विद्युतीय खरीद प्रणाली	३ लाख ×५ वटा=१५लाख र केन्द्र प्रदेश र स्वयं पालिका	खरीद प्रक्रिया सरल र समयमै सम्पन्न हुने	√		√		√		√		√
11	एकीकृत वस्ति विकास सम्बन्धी तालिम	५ लाख ×२ वटा = १० लाख र प्रदेश सरकार	स्थानीयपालिका को भौगोलिक अवस्थिति अनुकुल वस्ति विकास नीति लागू गर्न सहज हुने		√			√				
12	दीगो विकास लक्षको स्थानीयकरण	५ लाख ×२ वटा = १० लाख र केन्द्रीय सरकार	दिगो विकासको राष्ट्रिय लक्षमा सधाउ पुर्याउने		√						√	
13	न्यायिक कार्यसम्पादन अभिमूखीकरण तालिम	५ लाख ×२ वटा = १० लाख र प्रदेश सरकार	न्यायिक समितिको कार्य प्रणाली प्रभावकारी बनाउन सकिने		√				√			
14	राजस्व नक्सांकन र स्थानीय स्रोत परिचालन	५ लाख ×२ वटा = १५ लाख र प्रदेश सरकार	स्थानीय पालिकाको राजस्वको संभावनाको पहिचान गर्न सकिने	√			√			√		

15	पूर्वाधार विकास र वातावरण संरक्षण वीच संतुलन तालिम	५ लाख ×२ वटा = १० लाख र प्रदेश सरकार	दिगो विकासमा सहयोग पुग्ने			√			√			
16	योजनाको छनौट र विकास व्यवस्थापन तालिम	५ लाख ×३ वटा = १५ लाख र प्रदेश सरकार	उपयुक्त प्रकारका योजनाहरु छनौट गर्न सकिने	√			√			√		
17	मोटिभेसनल स्थानीय शासन तालिम	५ लाख × २ वटा = १० लाख र संघीय सरकार	स्थानीय शासन प्रकावकारी हुन सहयोग हुने			√					√	
18	राजनीति र उद्यमशीलता वीच सह सम्बन्ध तालिम	५ लाख × २वटा = १० लाख र संघीय सरकार	राजनीतिले स्थानीय उद्यमशिलतामा सहयोग पुर्याउने			√						√
19	विदेशी स्थानिय पालिकासँग भगिनी सम्बन्ध स्थापना	१० लाख र संघीय सरकार	विदेशी असल अभ्यासवारे जानकारी हुने									√
20	राजनीतिज्ञ विद्यार्थी परिसंवाद कार्यक्रम	५लाख र स्वयं स्थानीय पालिका	राजनीति प्रतिको धारणामा सकारात्मक								√	

			परिवर्तन हुन सक्ने									

७.३ तहगत तथा श्रेणीगत रुपमा कर्मचारीहरुका लागि प्रस्तावित क्षमता विकास कार्यक्रमहरु

नगरपालिकाको क्षमता विकास भनेको जन प्रतिनिधीहरुको साथै त्यहाँ कार्यरत कर्मचारीहरुको क्षमता विकास समेत हो। कार्यन्वयनमा अग्रणी स्थान ओगट्ने पालिकामा कार्यरत कर्मचारीहरुको क्षमता विकास नभै पालिकाको क्षमता विकास हुदैन। कर्मचारीहरुलाई मूलतः दुई प्रकारका तालिमहरुको आवश्यकता पर्छ। पहिलो हो सेवा प्रवाह सम्बन्धी जुन पदनामवाट निर्दिष्ट हुन्छ भने दोस्रो वृत्ति विकाससँग सम्बन्धित हुन्छ। तलको तालिकामा पद र तहको क्षमता विकासका लगि आवश्यक पर्ने तालिम कार्यक्रमहरु र तिनको समय सारिणीका साथै अनुमानित लागत तथा अपेक्षित नतिजा समेत प्रस्तुत गरिएकोछ।

यस अनुसार कर्मचारीको क्षमता विकासको लागि करिव १ करोड प्रस्ताव गरिएकोमा संघीय सरकारले १० प्रतिशत र प्रदेश सरकारले ९० प्रतिशत व्यहोर्नु पर्नेछ। सामान्य लजिस्टिक र तालिम सामागृहरु भने स्थानीय नागार्जुन नगरपालिकाले नै व्यहोर्नु पर्ने हुन्छ।

तालिकाः कर्मचारीहरुका लागि प्रस्तावित क्षमता विकास कार्यक्रमहरु

पद वा तह	सेवा/समूह/श्रेणी	क्षमता विकासका कार्यक्रमहरु, समयसारिणी र प्रथमिकता	अनुमानित लागत र सो व्यहोर्ने स्रोत	अपेक्षित नतिजा
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	प्रशासन /साप्र/रा प तृतीय	समुह गतिशिलता(Yr2 P1), उत्प्रेरणा (Yr1 P2), समन्वय (Yr2 p1), नेतृत्व विकास (Yr2 P3; Yr3 P2), इ-गभर्नेन्स (Yr2 P2 ; Yr3 P1), सार्वजनिक प्रशासन र सेवा प्रवाह सम्बन्धी तालिम (Yr1P2; Yr2 P3; Yr3 P2)	१० वटा तालिम × १ लाख गरी १० लाख र संघीय सरकार	कार्यालयको नेतृत्व प्रभावकारी हुने
अधिकृत शिक्षा	शिक्षा प्रशासन ९/१०	उत्प्रेरणा (Yr1P3), पाठ्यक्रम विकास र विद्यालय व्यवस्थापन (Yr1P2); समन्वय (Yr2P3;) नेतृत्व विकास(Yr3 P1);	४ तालिम × १लाखका दरले ४ लाख र प्रदेश सरकार	शिक्षाको गुणस्तरमा सुधार हुने

सि. इ. डी. ९/१०	इन्जिनियरिङ्ग ९/१०	खरिद व्यवस्थापन(Yr1P1; Yr2P2; Yr3P1) जिन्सी र फिडीक तालिम(Yr1p2;Yr2 P2; Yr3P1)	६ तालिम × १लाखका दरले ६ लाख र प्रदेश सरकार	जनस्वास्थ्य सेवा प्रमावकारी हुने
अधिकृत ७/८	सा. प्र. प्रशासन	उत्प्रेरणा (Yr1P2) समन्वय(Yr2P2) नेतृत्व विकास (Yr1P3) इ-गभर्नेन्स (Yr3P2)	४ तालिम × १लाखका दरले ४ लाख र प्रदेश सरकार	कार्यलयको सेवाप्रवाह र समन्वयमा सहयोग हुने
लेखा अधिकृत	प्रशासन लेखा	सार्वजनिक खरीद (Yr1P1), सार्वजनिक निर्माणका अन्तर्राष्टिय अभ्यास (फिडिक) सम्बन्धी तालिम(Yr2P1) र जीन्सी सम्बन्धी तालिम (Yr3P1)	३ तालिम × १लाखका दरले ३ लाख र प्रदेश सरकार	लेखा पालन र खरीद व्यवस्थापनमा सुधार हुने
अधिकृत ७/८	शिक्षा प्रशासन	उत्प्रेरणा(Yr1P2); शिक्षा प्रशासन(Yr2P3); नेतृत्व विकास(Yr3P3); विद्यायल व्यवस्थापन(Yr2P1); स्थानीय भाषा संस्कृति संरक्षण (Yr3P1);	५ तालिम × १लाखका दरले ५ लाख र प्रदेश सरकार	शिक्षा प्रशासन चुस्त दुरुस्तभई गुणस्तरमा सुधारहुने
अधिकृत ७/८	जनश्वास्थ्य	स्वास्थ्य नीति(Yr1P1); ग्रमिण जन स्वास्थ्य र सरसफाई(Yr2P1); संक्रामक रोग रोकथाम(Yr1P2); फोहर मैला वर्गीकरण, ढुवानी विसर्जन, प्रशोधन(Yr2P2)	४ तालिम × २ लाखका दरले ८ लाख र प्रदेश सरकार	स्वास्थ्य सेवाको प्रभावकारीतामा वृद्धि हुने
इन्जिनियरिङ्ग ७/८	सिभिल	निर्माण र विकास वीच संतुलन तथा दीगो विकास (Yr1P1)); सहरी विकास र वस्ती व्यवस्थित गर्ने तालिम (Yr1P1); फिडिक तालिम (Yr2P3)	३ तालिम × १लाखका दरले ३ लाख र प्रदेश सरकार र स्थानीय पालिका स्वयं	निर्माण र वातावररण वीच संतुलन हुने तथा व्यवस्थित नयाँ सहरी विकास भएको हुने

आ. ले. प. अधिकृत ६	लेखा प्रसाशन	SuTra तालिम (Yr1P2); लेखा प्रणाली (Yr2P1); खरीद व्यवस्थापन(Pr3P1); and IT related तालिम(Yr3P2)	४ तालिम × १.५लाखका दरले ६ लाख र प्रदेश सरकार	कार्यलयको लेखा प्रणालीको व्यवस्थित भएकोहुने
अधिकृत ६	प्रशासन	रोजगार प्रवर्द्धन (Yr1 P2), उद्यमशिलता विकास (Yr2P1); (Yr3P1) र सेवा प्रवाह तथा जन सम्पर्क	३ तालिम × २लाखका दरले ६लाख र प्रदेश सरकार	स्थानीय रोजगार प्रवर्द्धनमा सहयोग हुने र कार्यलयको सेवा प्रवाह चुर्त दुरुस्त भएको हुने
अ हे व ५/६	स्थास्थ्य	स्वास्थ्य प्रसाशन (Yr1P2); स्वास्थ्य सेवाप्रवाह (Yr2P1); सरसफाइ तालिम (Yr3P2)	३ तालिम × १लाखका दरले ३ लाख र प्रदेश सरकार	पालिकाको जनस्वास्थमा सकारात्मक योगदान भएको हुने
हेल्थ असिस्टेन्ट ५ ६	स्वास्थ्य	संक्रामक रोगको लक्षण र प्रतिरोध क्षमता विकास(Yr1P2); आधुनिक उपचार पद्धती (Yr2P1)	२ तालिम × १लाखका दरले २ लाख र प्रदेश सरकार	ऐ ऐ
सहायक ५	प्रशासन सा प्र	नेपालको प्रसाशन (Yr2P1); स्थानीय सेवा प्रवाह र विकास(Yr2P2)	२ तालिम × १लाखका दरले २ लाख र प्रदेश सरकार	स्थानीय विकासमा सहयोग हुने
लेखा सहायक ५	लेखा प्रशासन	SuTra (Yr1P2); नेपालको लेखा मान र लेखा पालन(Yr2P1); लेखा परीक्षण मान(Yr3P1)	३ तालिम × १लाखका दरले ३ लाख र प्रदेश सरकार	वेरुजुमा कमी आउन सहयोग हुने
प्रा स	शिक्षा प्रशासन	शिक्षा प्रसाशन(Yr1P2) ; विद्यायल व्यवस्थापन(Yr2P1)	२तालिम × २लाखका दरले	शैक्षिक गुणस्तरमा प्रभावकारितामा वढ्ने

			४ लाख र प्रदेश सरकार	
महिला विकास तह ५	विविध	जेसी (Yr1P1); ()Yr2P2); (Yr3P3)	३ तालिम × २ लाखका दरले ६ लाख र प्रदेश सरकार	महिला शशक्तीकरण भएको हुने
अमिन ४	इन्जिनियरिङ्ग सर्भे	भूगोल र विकास कार्क्रम वीच तालमेल (Yr1P2); प्राकृतिक स्रोतको नक्साँकन (Yr2P1); (Yr3P1)	३ तालिम × २लाखका दरले ६ लाख र प्रदेश सरकार	भूगोल र प्रकृतिक स्रोतको नक्साँकन भएको हुने
सवइन्जिनियर तह ५	इन्जिनियरिङ्ग सिभिल	खरीद जिन्सी व्यवस्थापन (Yr1P1); ()Yr2P2); (Yr3P3)	३ तालिम × १लाखका दरले ३ लाख र प्रदेश सरकार	कार्यालयको दक्षता वढ्ने
कम्पुटर अप्रेटर ५	विविध	Digital Profile(Yr1P1);Data Management(Yr1P3); IT web page /MIS(Yr2P2); Networking Devices;; (Yr2P2); (Yr3P3)	५ तालिम × १लाखका दरले ५ लाख र प्रदेश सरकार	कार्यालयको दक्षता वढ्ने
सहायक ४	सा प्र	सामान्य कंपुटर तालिम (Yr1P1); संचार व्यवस्थापन(Yr2P1);सेवा प्रवाह (Yr2P2); कार्यलय संचालन(Yr3P3)	४ तालिम × १लाखका दरले ४ लाख र प्रदेश सरकार	कार्यालयको दक्षता वढ्ने
स ले प ४	प्रशासन लेखा	लेखा मान र लेखा पद्धतिको ३ तालिम ((Yr1P1); ()Yr2P2); (Yr3P3))	३ तालिम × १लाखका दरले ३ लाख र प्रदेश सरकार	वेरुजु कम हुने

सहायक महिला विकास ४	विविध	जेसी सम्बन्धी ३ तालिम ((Yr1P1); ()Yr2P2); (Yr3P3))	३ तालिम × १लाखका दरले ३ लाख र प्रदेश सरकार	महिला शशक्तीकरणमा वृद्धि हुने
		वडा तर्फ		
सहायक ५	सा प्र प्रशासन	सेवा सम्बन्धी तालिम सम्बन्धी ((Yr1P1); ()Yr2P2); (Yr3P3))	३ तालिम × १लाखका दरले ३ लाख र प्रदेश सरकार	वडा कार्यालयको दक्षता वढ्ने
सव इन्जिनियर ५	इन्जिनियरिङ्ग सर्भिस	स्थानीय निर्माण र वातावरण तथा पूर्वधार विकास सम्बन्धी ३ तालिम ((Yr1P1); ()Yr2P2); (Yr3P3))	३ तालिम × २ लाखका दरले ६ लाख र प्रदेश सरकार	वडा कार्यलयको दक्षता र क्षमतामा वृद्धिहुने
सहायक ४	सा प्र	उत्पेरणा; समुह छलफलका नविनतम अभ्यासहरु;जन सम्पर्क र शिष्टाचार सम्बन्धी ३ तालिम ((Yr1P1); ()Yr2P2); (Yr3P3))	३ तालिम × १लाखका दरले ३ लाख र प्रदेश सरकार	नगरपालिकाको कार्यालयको दक्षता वढ्ने
सव इन्जिनियरिङ्ग ४	सिभिल इन्जिनियरिङ्ग	स्थानीय निर्माण र वातावरण तथा पूर्वधार विकास सम्बन्धी २ तालिम ((Yr1P1); ()Yr2P2)	२ तालिम × २ लाखका दरले ४ लाख र प्रदेश सरकार	वडाकार्यलयको क्षमता र दक्षतामा अभिवृद्धि हुने
सहायक कर्मचारी	हलुका सवारी चालक र कार्यालय सहयोगी	कार्यलयमा पालन गर्ने आचरण र शिष्टाचार सम्बन्धी चालकका ४ र का स का ३ तालिम ((Yr1P1); ()Yr2P2); (Yr3P3))	७ तालिम × १लाखका दरले ७ लाख र प्रदेश सरकार	नगर पालिकाको कार्यालयको दक्षता वढ्ने र सेवा प्रवाहमा प्रभावकारिता आउने

Note: Yr1= First Year; Yr2= second year; Yr3 = third year; and P1 = first priority; P2= second priority; P3 = third priority

७.४ संविधानको अनुसूची-८मा प्रदत्त २२ अधिकारहरुको प्रयोग र प्रभावकारी कार्यन्वयनका लागि संचालन गरिनुपर्ने क्षमता विकासका कार्यक्रमहरुः

संविधानले प्रदत्त गरेका अधिकारहरुको कार्यन्वयनमा क्षमता विकास आवश्यक नपर्ने कुरै भएन किनकी यी दिर्धकालिन महत्वका विषयहरु हुन्। तलको तालिकामा यस्ता कार्यका लागि आवश्यक पर्ने तालिमकार्यक्रमहरुको पहिचान गरिएको छ। हरेक क्रियाकलापको लागत अनुमान पनि साथै उल्लेख गरिएको छ। यस अनुसार क्षमता विकासको लागि करिव ३ करोड ६५ लाख आवश्यक पर्ने अनुमान गरिएकोछ। यसमब्धे पालिका स्वयैले २२ प्रतिशत प्रदेश सरकारले ३२ प्रतिशत र वाँकि ४६ प्रतिशत भने संघीयसरकारले व्यहोर्ने गरी प्रस्ताव गरिएकोछ।

सि नं	संविधान प्रदत्त अधिकारहरु	क्षमता विकासका कार्यक्रमहरु र प्राथमिकता र समय सारिणी	अनुमानित लागत र सो व्यहोर्ने स्रोत	अपेक्षित नतिजा
१	नगर प्रहरी	प्रहरीको काम कर्तव्य र भूमिकावारे सवैतहकाजनप्रतिनिधिहरुलाई अभिमूखीकरण तालिम संचालन	प्रहरी तालिम र सुरक्षा र लागत ५ लाख पालिका स्वयं	प्रहरीको प्रभावकारितामा वृद्धि हुने
२	सहकारी संस्था	सहकारीको उद्धेश्य र महत्ववारे सवै तहका जनप्रनिधिहरुलाई अभिमूखीकरण तालिम र स्थानीय उत्पादन र उद्योग व्यवसयसँग जोड्ने संचालन गरिनु पर्ने	सहकारीलाई उत्पादन र स्थानीय अर्थतन्त्रसँग जोड्ने तालिम लागत २० लाख र प्रदेश सरकार	
३	एफ, एम संचालन	हाल आवश्यक नभएको वुझिएको	आवश्यक नभएको	आवश्यक नभएको

४	स्थानीय कर	हाल उठिरहेको तापनि केही केही करको प्रशासनमा तालिम दिनु पर्ने	कर प्रशासनका लागि २० लाख र स्रोत संघीय सरकार	करवृद्धि हुने
५	स्थानीय सेवाको व्यवस्थापन	कसरी स्थानीय सेवा प्राभावकारी गराउने भन्ने अभिमूखीकरुण र दक्षता अभिवृद्धि तालिम कार्यक्रमहरु तथा असल अभ्यासहरु सिक्न अन्तर पालिक भ्रमण	५० लाख र संघीय सरकार	स्थनीय सरकारको कार्यमा प्रभावकारिता आउने
६	स्थानीय तथ्यांक र अभिलेख संकलन	स्थानीय तन्थ्याँकको संकलन गर्ने तरिकाका वारेमा तालिम	१० लाख र प्रदेश सरकार	स्थानीय तथ्याँकहरु नियमितरुपमा प्राप्त हुने
७	स्थानीय स्तरका विकास आयोजना तथा परियोजनाहरु	परियोजनाहरुको पहिचान र स्थानीय स्रोत परिचालन तथा आयोजना व्यवस्थपन र ठेक्का सम्बन्धी जानकारी मूलक तालिमहरु	२० लाख र संघीय सरकार	आयोजनाहरु समयमै सम्पन्न हुन सहयोग हुने
८	आधारभूत र माध्यमिक शिक्षा	शिक्षा विकास र स्थानीय वातावरण अनुकुलको शिक्षा प्रशासन र व्यवस्थापन	२० लाख संघीय सरकार	शिक्षा विकास भएको हुने
९	आधारभूत स्वास्थ्य र सरसफाई	सरसफाइ सम्बन्धी तालिमहरु	१० लाख पालिका स्वयं	आधारभूत स्वास्थ्य र सरसफाइ सम्बन्धी जानकारी भएको हुने

१०	स्थानीय बजार व्यवस्थापन, वातावरण संरक्षण र जैविक विविधता	उपभोक्ता हित संरक्षण कालो बजारी नियन्त्रण र प्रतिश्पर्धा नियन्धण सम्बन्धी तालिमहरु जैविक विविधता र आर्गानिक खेति पद्धती सम्बन्धी तालिम	१० लाख स्थानीय पालिका स्वयं
११	स्थानीय सडक, ग्रामीण सडक, कृषि सडक, सिंचाइ	विकास र दिगो पना आर्थिक अवस्थामाम स्थानीय पूर्वाधारको भूमिका	२० लाख प्रदेश सरकार
१२	गाउँ सभा, नगर सभा, जिल्ला सभा, स्थानीय अदालत, मेलमिलाप र मध्यस्थताको व्यवस्थापन	मेलमिलाप र वार्ताका सीप र तौर तरिकाहरु कानूनी सिद्धान्त र न्याय प्रशासन न्याय निरुपण	२५ लाख प्रदेश सरकार
१३	स्थानीय अभिलेख व्यवस्थापन		२० लाख पालिका स्वयं
१४	घर जग्गा धनी पुर्जा वितरण		२० लाख प्रदेश सरकार
१५	कृषि तथा पशुपालन, कृषि उत्पादन व्यवस्थापन, पशु	सरकारीको तालिम आवश्यक हुने अन्यमा कुखुरापालन वैगुर पालन तथा काँठक्षेत्रमा फलफूल उत्पादन र तरकारी उन्पादनमा अभिमूखीकरण तालिम	पालका स्वयं २० लाख

	स्वास्थ्य, सहकारी			
१६	ज्येष्ठ नागरिक, अपांगतां भएका व्यक्ति र अशक्तहरुको व्यवस्थापन	सामाजिम सुरक्षा अपाँगता र वृद्धवृद्धा हेरचार र उपचारस, मनोपरामर्श आदि	२० लाख संघीय सरकार	
१७	बेरोजगारको तथ्यांक संकलन	स्थानीय वेरोजगारहरुको तथ्याँक संकलन र विश्लेषण सम्बन्धी	२० लाख प्रदेश सरकार	नीति निर्माणमा सहयोगी भएको हुने
१८	कृषि प्रसारको व्यवस्थापन, संचालन र नियन्त्रण	आवश्यक नभएको	आवश्यक नभएको	आवश्यक नभएको
१९	खानेपानी, साना जलविद्युत आयोजना, वैकल्पिक ऊर्जा	जलवद्युत आवश्यक नभएको तर वैकल्पिका उर्जामा केही गर्न सकिने	आवश्यकमा मात्र तालिम ५ लाख र पालिका स्वयं	
२०	विपद व्यवस्थापन	विपद व्यवस्थापन र अर्लि वार्निंग का लतिमहरु	२० लाख संघीय सरकार	
२१	जलाधार, वन्यजम्तु, खानी तथा खनिज पदार्थको संरक्षण	जालधार संरक्षण खानी पहिचान र स्वीकृति र संरक्षण सम्बन्धी तालिम	२० लाख संघीय सरकार	

२२	भाषा, संस्कृति र ललितकलाको संरक्षण र विकास	स्थानीय नेवारी तथा तामाङ्ग भाषा तथा संस्कृतिको संरक्षण सम्बन्धी तालिम	१० लाख पालिकास्वयं

Note: Yr1= First Year; Yr2= second year; Yr3 = third year; and P1 = first priority; P2= second priority; P3 = third priority

परिच्छेद-८: क्षमता विकास योजना कार्यन्वयन जिम्मेवारी तालिका

(क्षमता विकास कार्ययोजनामा कार्यालय पूर्वाधार तथा कार्यालय उपकरण र औजार)

नगर पालिकाको कार्यालयको संस्थागत विकास गर्न बनाइएका ऐन, निमय, कानून, नीति, दिग्दर्शन र मानव संसाधनको अतिरिक्त सो कार्यालयका पूर्वाधारहरु तथा भौतिक स्रोत साधन, उपकरण र औजारहरुको पनि महत्वपूर्ण भूमिका हुने कुरामा द्विविधा रहदैन। तसर्थ क्षमता विकासमा यस्ता भौतिक स्रोत साधनहरुको पनि व्यवस्थागर्न ध्यान दिनुपर्ने हुन्छ। तलको तालिकामा नागार्जुन नगर पालिकाको कार्यालय पूर्वाधार भौतिक स्रोत साधन र उपरकण तथा औजारहरुको प्रथमिकताक्रम अनुमानित लागत र अपेक्षित उपलव्धीको वारेमा चर्चा गरिएको छ।

निम्न तालिकामा कार्य जिम्मेवारी, अनुमानित लागत र कार्यान्वयन गर्ने निकायको साथै अपेक्षित उपलव्धी समेत प्रस्तुत छ।

तालिकाः क्षमता विकासका लागि आवश्यक कार्यालय पूर्वाधार तथा उपकरण र औजार

क्र.सं.	भौतिक पूर्वाधार; यन्त्र औजार उपकरणहरु र तीनको प्रथमिकताक्रम	अनुमानित लागत र सो को स्रोत	कार्यान्वयन गर्ने निकाय	समयसीमा (वि सं)	अपेक्षित उपलव्धी
१	नगरपालिकाका २ वटा वडा कार्यलयका भवनहरु (P1)	४/४ करोड गरी ८ करोड संघीय सरकार	स्थानीय पालिका	२०८२ भित्र	सवै वडाको आफ्नै भवन भएको हुने
२	विपद व्यवस्थापनका लागि एक एक्स्काभेटर(P2)	२ करोड र संघीय सरकार	नगरपालिका	२०८० भित्र	शीघ्र विपद् व्यवस्थापन गर्न सकिने
३	वारुण यन्त्र (P2)	२ करोड नगरपालिका स्वयं	प्रदेश सरकार	विसं २०८१ भित्र	दुर्घटना लाई संवोधन गर्न सकिने

द्रश्टव्यः P_1=पहिलो प्राथमिकतप P_2 = दोस्रो प्राथमिकता र P_3 = तेस्रो प्राथमिकता

हाल यी वाहेक हाल अन्य उपकरण र औजारहरुको आवश्यकता नपर्ने जानकारीमा आएकोछ।

परिच्छेद-९: अनुगमन तथा मूल्याँकन

कुनै पनि प्रस्तावित कार्यक्रमको कार्यान्वयनको निरन्तर अनुगमन र मूल्याँकन हुनुपर्छ। अनुगमनले कार्य प्रक्रियालाई विचलनहुन वाट समयमै रोक्छ भने मूल्याँकनले कार्यसम्पादन प्रभावकारी र मितव्ययी ढंगले भएको छ छैन सो को लेखा जोखा गर्छ। अनुगमन निरन्तर हुनु पर्छ भने मूल्याँकन कार्यसम्पादन सम्पन्न भएपछि कसरी कार्य सम्पादन भयो भनी हेर्न आवश्यक पर्छ। यस परिच्छेदमा क्षकता विकास योजनाका प्रस्तवित कार्यक्रमहरुको कार्यवन्वयको क्रममा गरिने अनुगमन र मूल्याँकनको विषयमा चर्चा गरिएकोछ।

९.१ क्षमता विकास योजना कार्यान्वयनवाट हुने वार्षिक प्रतिफल विषयक्षेत्र अनुसार

मूलतः तीन विषयक्षेत्रहरुको (physical infrastrucrture and equipment and machinery; institutional aspect and Human Resource Development) वारेमा केन्द्रित हुदै तलका परिच्छेदहरुमा अनुगमन मूल्याँकनको तौर तरिका र समय सीमा सहित लागत समेत अनुमान गरिएकोछ।

विषयक्षेत्रः भौतिक पूर्वाधार निर्माण र उपकरणहरु (Areas of Capacity Building: Physical infrastructure, equipment and machinary)

नगरपालिकाको आफ्नै भवन तयार हुनै लागेको तथा २ वटा वडाको लागि कार्यलय भवन नभएकोले सेवा प्रवाहमा समस्या देखिएकोछ। निकट भविश्यमा नगरपालिकाको भवन निर्माण सम्पन्न भएपछि केही समस्या समधान हुने तर २ वटा वडाको भवन बनाउनु पर्ने भएकोछ।

तालिकाः भौतिक पूर्वाधार निर्माण र उपकरण पक्षमा क्षमता विकास कार्ययोजना कार्यान्वयन खाका

क्र.सं.	क्षमता विकासका प्रमुख कार्यहरु र अनुमानित लागत र प्रथमिकताक्रम	कार्यन्वयन गर्ने निकाय	सहयोगी निकाय	अनुगमन मूल्याँकन गर्ने निकाय	समय सीमा (वि सं)
१	२ वटा वडा कार्यलयको भवन निर्माण गर्नु पर्ने लागत अनुमान ४ करोडका दरले ८ करोड (P1)	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	संघीय मन्त्रालय	वि सं २०८० भित्र
२	विपद व्यवस्थापनका एक एक्स्काभेटर लागत २ करोड (P2)	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	संघीय मन्त्रालय	वि सं २०८१ भित्र
३	वारुण यन्त्र २ करोड (P2)	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	संघीय मन्त्रालय	वि सं २०८२ भित्र

द्रश्टव्यः P_1=पहिलो प्राथमिकतप P_2 = दोस्रो प्राथमिकता र P_3 = तेस्रो प्राथमिकता

विषयक्षेत्रः संस्थागत विकास (Institutional Aspect of capacity development)

संस्थागत विकास भन्नाले नीति ऐन निमय कानून तथा कार्यविधि मापदण्ड र दिग्दर्शनहरुको निर्माण र तिनको परिपालना (compliance) हो। तसर्थ यो सुदृढ कानूनद्धारा नगरपालिका व्यवस्थित कार्यप्रणाली स्थापना गर्दै पद्धतिको निर्माण पनि हो।

नगरपालिकाको क्षमता विकासमा संस्थागत विकासको ठूलो महत्व हुन्छ। संस्थागत विकास नभई दिगो विकासको परिकल्पना गर्न सकिन्न। तलको तालिकामा पालिकाले संस्थागत विकासगर्न हालसम्म केकति कानून नियम कार्यविधि निर्देशिका र दिग्दर्शन बनाउन बाँकीछ सोको फेहरिस्त प्रस्तुत गरिएको छ। यी नीति नियम ऐन तथा कार्यविधिको निर्माणले थप संस्थागत विकासमा सघाउ पुर्याउने भएकोले प्राथमिकतामा राखी यथाशक्य चाँडो तर्जुमा गर्नपर्ने भएकोछ।

तालिकाः संस्थागत विकासका सम्बन्धमा क्षमता विकास कार्ययोजना कार्यान्वयन खाका

क्र.सं.	ऐन निति निमय कार्यविधि तथा मापदण्ड र प्रथमिकता र अनुमानित लागत	तर्जुमा गर्ने निकाय	सहयोगी निकाय	अनुगमन मूल्याँकन गर्ने निकाय	समय सीमा (वि. सं)
१	विषयगत समिति कार्यसंचालन कार्यविधि २०७८, र लागत अनुमान ३ लाख (P2)	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	संघीय मन्त्रालय	विसं २०८१ भित्र
२	आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली तर्जुमा दिग्दर्शन, लागत अनुमान ४ लाख (P1)	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	संघीय मन्त्रालय	विसं २०८० भित्र
३	वित्तीय सुसाशन जोखिम मूल्याँकन कार्यविधि २०७८ लागत अनुमान ५ लाख (P1)	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	संघीय मन्त्रालय	विसं २०८० भित्र
४	नगर नगरपालिकाको संचितकोषको आन्तरिक लेखा परीक्षण सम्बन्धी कार्यविधि र लागत अनुमान ५ लाख (P1)	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	संघीय मन्त्रालय	विसं २०८० भित्र
५	स्थानीयतहको योजना प्रकृयामा युवा सहभागिता कार्यविधि र लागत अनुमान ५ लाख (P2)	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	संघीय मन्त्रालय	विसं २०८१ भित्र
६	मेलमिलाम केन्द्र संचालन सबन्धी कार्यविधि २०७८ र लागत अनुमान ४ लाख(P1)	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	संघीय मन्त्रालय	विसं २०७९ भित्र
७	विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना २०७८ र लागत अनुमान ४ लाख(P1)	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	संघीय मन्त्रालय	विसं २०८० भित्र

८	सार्वजनिक जवाफदेहिता प्रवर्द्धन सम्बन्धी कार्यविधि २०७७, र लागत अनुमान ४ लाख (P1)	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	संघीय मन्त्रालय	विसं २०७९ भित्र
९	सडक बालबालिकाको व्यवस्थापन खर्च कार्यविधि, र लागत अनुमान ३ लाख (P2)	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	संघीय मन्त्रालय	विसं २०८१ भित्र
१०	सूचना तथा अभिलेख केन्द्रको स्थापना तथा संचालन सम्बन्धी कार्यविधि २०७७ र लागत अनुमान ३ लाख (P3)	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	संघीय मन्त्रालय	विसं २०८१ भित्र
११	बालगृह संचालन कार्यविधि, र लागत अनुमान ३ लाख (P3)	ऐ ऐ	ऐ ऐ	ऐ ऐ	ऐ ऐ
१२	घरजग्गा वहाल कर व्यवस्थापन कार्यविधि २०७६ र लागत अनुमान १० लाख(P1)	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	संघीय मन्त्रालय	विसं २०८१ भित्र
१३	सार्वजनिक खरीद नियमावली २०७५ र लागत अनुमान १० लाख(P1)	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	संघीय मन्त्रालय	विसं २०७९ भित्र
१४	नदी तथा अन्य सार्वजनिक क्षेत्रको सरसफाई सम्बन्धी कार्यविधि २०७५ र लागत अनुमान १० लाख(P1)	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	संघीय मन्त्रालय	विसं २०८१ भित्र

१५	वालविवाह विरुद्ध कार्यक्रम खर्च कार्यविधि २०७५ र लागत अनुमान ४ लाख(P 3)	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	प्रदेश सरकार	विसं २०७९ भित्र
१६	सडक वाल वालिकाको व्यवस्थापन खर्च कार्यविधि २०७५ र लागत अनुमान ४ लाख(P2)	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	संघीय मन्त्रालय	विसं २०८० भित्र
१७	सहरी योजना तथा भवन निर्माण मापदण्ड/ पूर्वाधार तथा भवन निर्माण मापदण्ड २०७५ र लागत अनुमान १० लाख(P1)	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	संघीय मन्त्रालय	विसं २०७९ भित्र
१८	उत्थानशील समुदायका लागि नगरपालिकाको रणनीति २०७५ र लागत अनुमान ४ लाख(P2)	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	संघीय मन्त्रालय	विसं २०८१ भित्र
१९	नगरपालिका आपत कालीन कार्यसंचालन विधि २०७५, र लागत अनुमान ४ लाख(P1)	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	संघीय मन्त्रालय	विसं २०७९ भित्र

२०	स्थानीय विपद व्यवस्थापन कोष संचालन कार्यविधि २०७५, र लागत अनुमान ५ लाख(P1)	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	संघीय मन्त्रालय	विसं २०७९ भित्र
२१	स्थानीय उर्जा विकास सम्बन्धी निर्देशिका २०७४ र लागत अनुमान ३ लाख(P3)	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	संघीय मन्त्रालय	विसं २०८२ भित्र
२२	स्थानीय तहमा करारमा जनशक्ति व्यवस्थापन गर्ने सम्बन्धी कार्यविधि २०७४ र लागत अनुमान ४ लाख(P3)	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	प्रदेश सरकार	विसं २०७९ भित्र
२३	नगर/नगर विपद जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, र लागत अनुमान १० लाख(P1)	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	संघीय मन्त्रालय	विसं २०७९ भित्र
२४	नगर नगरपालिकाको आर्थिक कार्यविधि नियमित तथा व्यवस्थित गर्न बनेको कानून २०७४ र लागत अनुमान ४ लाख(P1)	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	संघीय मन्त्रालय	विसं २०७९ भित्र

२५	एफ एम रेडियो संचालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि २०७४ र लागत अनुमान ४ लाख(P3)	नगरपालिका	पालिकास्वयं	प्रदेश सरकार	विसं २०८२ भित्र

द्रश्टव्यः P_1=पहिलो प्राथमिकतप P_2 = दोस्रो प्राथमिकता र P_3 = तेस्रो प्राथमिकता

यी नियम कानूनहरु बनाउन कूल लागत अनुमान १ करोड ३५ लाख अनुमान भएकोमा नगरपालिका आफैंले ३ प्रतिशत व्यहोर्ने तथा प्रदेश र संघीय सरकारले क्रमशः ५४ प्रतिशत र ४३ प्रतिशत व्यहोर्ने गरी प्रस्ताव गरिएको छ। यसमा प्रथम प्राथमिकता (P1) का विषय १४ वटा दोस्रो प्रमथकिताका विषय (P2) ५ वटा र बाँकी तेस्रो प्राथमिकताका विषयहरु (P3) रहेका छन्।

विषयक्षेत्रः मानव संशाधन विकास (Human Resource Aspect of capacity development)

यस अन्तर्गत जनप्रतिनिधी तथा कर्मचारीहरुको क्षमता विकाससँग सम्बन्धित विषयहरु पर्छन्। अध्ययन तालिम भ्रमण तथा अन्तरक्रीया कार्यक्रमहरु कार्यशाला गोष्ठी आदि संचालन गरी क्षमता विकास गराउने गरिन्छ।

तालिकाः क्षमता विकास कार्ययोजना कार्यान्वयन खाका

क) जनप्रतिनिधिस्तर

सि.नं.	क्षमता विकासका प्रमुख कार्यहरु र अनुमानित लागत र प्राथमिकताक्रम	कार्यन्वयन गर्ने निकाय	सहयोगी निकाय	अनुगमन मूल्याँकन गर्ने निकाय
१	संघीयता सम्बन्धमा अभिमूखीकरण तालिम (Y1P1); (Y2P3) र (Y3P2) गरी ३ वटा अनुमानित लागत १५ लाख	नगरपालिका	संघीय सरकार	संघीय मन्त्रालय

२	वैदेशिक तालिम (Y1P3)(Y3P2) गरी २ वटा अनुमानित लागत ५० लाखका दरले कूल १ करोड	नगरपालिका	संघीय सरकार	संघीय मन्त्रालय
३	जनप्रतिनिधि जनतावीच अन्तरक्रिया कार्यक्रम (Y1P2);(Y2P3);(Y3P2) गरी ३वटा अनुमानित लागत प्रतिकार्यक्रम ५ लाखका दरले गरी १५ लाख	नगरपालिका	संघीय सरकार	संघीय मन्त्रालय
४	सफल पालिकाहरुको भ्रमण आदान प्रदान (Y1P2)(Y2P2)(Y3P3) गरी ३ वटा र अनुमानित लागत ६० लाख	नगरपालिका	संघीय सरकार	संघीय मन्त्रालय
५	राजनीति र प्रसाशनवीचको सम्बन्ध सुमधुर बनाउने तालिम (Y1P2);(Y2P3);(Y3P3) गरी ३ वटा र अनुमानित लागत १५ लाख	नगरपालिका	संघीय सरकार	संघीय मन्त्रालय
६	सामान्य कंप्युटर संचालन तालिम (Y1P1);(Y2P1);(Y3P1) गरी ३ वटा तालिम अनुमानित लागत ६ लाख	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	प्रदेश सरकार
७	राजनिति अर्थशास्त्रको परिचय तालिम (Y1P1);(Y2P1);(Y3P2) गरी ३ वटा अनुमानित लागत प्रतितालिम ५ लाखको दरले कूल १५ लाख	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	प्रदेश सरकार
८	ऐन कानून निर्माण सम्बन्धी तालिम (Y1P1);(Y1P2);(Y1P3);(Y2P1);(Y2P2) गरी ५ वटा तालिम प्रति तालिम ४ लाखको दरले कूल २० लाख	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	संघीय सरकार
९	कार्यलय संचालन र सेवा प्रवाह सुधार(Y1P1);(Y2P1);(Y3P1) गरी ३ वटा	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	प्रदेश सरकार

	तालिम प्रति तालिम ३लाखका दरले अनुमानित लागत ९ लाख			
१०	सार्वजनिक खरीद प्रक्रिया र विद्युतीय खरिद प्रणाली (Y1P1);(Y1P3);(Y2P2);(Y3P1);(Y3P3) गरी ५ वटा तालिमको प्रतितालिम ३लाखका दरले १५ लाख	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	प्रदेश सरकार
११	एकीकृत वस्ति विकास सम्बन्धी तालिम (Y1P2);(Y2P2) गरी २ वटा तालिम प्रतितालिम ५ लाखका दरले अनुमानित लागत १० लाख	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	संघीय मन्त्रालय
१२	दिगो विकास लक्षको स्थानीयकरण (Y1P2);(Y3P2) गरी २ तालिम र प्रतितालिम ५ लाखले कूल अनुमानित लागत १० लाख	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	संघीय सरकार
१३	न्यायिक कार्यसम्पादन अभिमूखीकरण तालिम(Y1P2);(Y2P3) गरी २ वटा तालिम र प्रति तालिम ५ लाखका दरले कूल अनुमानित लागत १० लाख	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	प्रदेश सरकार
१४	राजस्व नक्साँकन र स्थानीय स्रोत परिचालन (Y1P1);(Y2P2);(Y3P1)गरी ५लाखका दरले ३ वटा तालिमको अनुमानित लागत १५ लाख	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	प्रदेश सरकार
१५	पूर्वाधार विकास र वातावरण संरक्षणवीचको संतुलन तालिम (Y1P3);(Y2P3) गरी २ तालिमको ५लाखका दरले अनुमानित लागत १० लाख	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	संघीय सरकार
१६	योजनाको छनौट र विकास व्यवस्थापन सम्बन्धी तालिम (Y1P1);(Y2P1);(Y3P1) गरी	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	संघीय सरकार

	३ वटा तालिमको प्रति तालिम ५ लाखका दरले कूल अनुमानित लागत १५ लाख			
१७	मोटिभेशनल स्थानीय शासन (Y1P3);(Y3P2) गरी २ वटा तालिम र प्रति तालिम ५ लाखका दरले अनुमानित लागत १० लाख	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	प्रदेश सरकार
२०	राजनितीज्ञ विद्यार्थी परिसंवाद कार्यक्रम (Y3P2) को अनुमानित लागत ५लाख	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	प्रदेश सरकार

द्रश्टव्यः Y1=पहिलो वर्ष Y2= दोस्रो वर्ष र Y3 तेस्रो वर्ष P_1=पहिलो प्राथमिकतप P_2 = दोस्रो प्राथमिकता र P_3 = तेस्रो प्राथमिकता

निम्म तालिमामा समितिस्तरका वा समितिमा आवद्ध जनप्रतिनिधिहरुको क्षमता विकास गर्न विभिन्न गोष्टी कार्यशाला अभिमूखीकरण तालिम तथा भ्रमणहरुको प्रस्ताव गरिएकोछ। वैदेशिक भ्रमण तथा अन्तरप्रदेश कार्क्रममा संघीय सरकारले खर्च व्यहोर्ने र अन्य साना तिना कार्यक्रमहरुको लागि नगरपालिका स्वयंले नै खर्च व्यहोर्ने गरी कार्यक्रम संचालन गर्नु उपयुक्त हुन्छ।

तालिकाः क्षमता विकास कार्ययोजना कार्यान्वयन खाका

ख) समितिस्तर

सि.नं.	क्षमता विकासकाप्रमुख कार्यहरु; अनु मानित लागत; प्राथमिकताक्रम	कार्यन्वयन गर्ने निकाय	सहयोगी निकाय	अनुगमन मूल्याँकन गर्ने निकाय	समय सीमा (वि. सं)
१	विषय क्षेत्र सँग सम्बन्धित ज्ञान र सीप अनुमानित लागत ५ लाख (P1)	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	नगरपालिका	२०८० भित्र
२	राजश्व नक्साँकन स्थानीय स्रोत परिचालन र राजश्व वृद्धि अनुमानित लागत १० लाख (P1)	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	नगरपालिका	२०७९ भित्र

३	ऐन कानूनको मस्यौदा तर्जुमा र न्यायिक कार्यसम्पादन अनुमानित लागत १० लाख (P1)	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	नगरपालिका	२०७९ भित्र
४	सार्वजनिक खरीद प्रणाली र सेवामा प्रविधिको प्रयोग अनुमानित लागत १० लाख (P1)	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	नगरपालिका	२०७९ भित्र
५	राजनीति र प्रशासनको विचको सम्बन्धसुधार अनुमानित लागत ५ लाख (P3)	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	नगरपालिका	२०८१ भित्र
६	संघीयता र विकास वीचको अन्तर समबन्धवारे थप जानकारीका कार्यक्रमहरु अनुमानित लागत ५ लाख (P3)	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	नगरपालिका	२०८१ भित्र
७	आचार संहिता र भवन मापदण्ड अनुमानित लागत १० लाख (P2)	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	नगरपालिका	२०८० भित्र
८	विषय विज्ञतामा थप ज्ञान प्राप्त गर्ने अन्तरक्रिया तथा गोष्ठी (विभिन्न समितिहरुको वेग्ला वेग्लै) अनुमानित लागत २५ लाख (P3)	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	नगरपालिका	वि सं २०८१ भित्र

९	असल अभ्यासहरुको अवलोकन भ्रमण स्वदेश अनुमानित लागत २० लाख (P3)	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	नगरपालिका	विसं २०८१ भित्र
१०	वैठक संचालन र कार्यक्षेत्र वारेको नवीनतम ज्ञान अनुमानित लागत ५ लाख (P2)	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	नगरपालिका	२०७९ भित्र
११	वैदेशिक अबलोकन भ्रमण अनुमानित लागत १ करोड (P3)	नगरपालिका	संघीय सरकार	नगरपालिका	२०८२ भित्र
१२	अन्तर प्रदेश पालिका भ्रमण अनुमानित लागत ३० लाख (P3)	नगरपालिका	संघीय सरकार	नगरपालिका	२०८२ भित्र

द्रश्टव्यः P_1=पहिलो प्राथमिकतप P_2 = दोस्रो प्राथमिकता र P_3 = तेस्रो प्राथमिकता

तालिकाः क्षमता विकास कार्ययोजना कार्यान्वयन खाका

ग) कर्मचारी स्तर

पद वा तह	क्षमता विकासका कार्यक्रमहरु, अनुमानित लागत र समय/प्रथमिकता	कार्यन्वयन गर्ने निकाय	सहयोगी निकाय	अनुगमन मूल्याँकन गर्ने निकाय
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	समुह गतिशिलता(Yr2 P1), उत्प्रेरणा (Yr1 P2), समन्वय (Yr2 p1), नेतृत्व विकास (Yr2 P3); (Yr3 P2), इ-गभर्नेन्स (Yr2 P2); (Yr3 P1), सार्वजनिक प्रशासन र सेवा प्रवाह सम्बन्धी तालिम (Yr1P2); Yr2 P3);(Yr3 P2) गरी १०	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	संघीय मन्त्रालय

	वटा तालिम अनुमानित लागत १० लाख			
अधिकृत शीक्षा; शिक्षा प्रशासन, तह ९/१०	उत्प्रेरणा (Yr1P2); पाठ्यक्रम विकास र विद्यालय व्यवस्थापन (Yr1 P2); समन्वय (Yr1P2); नेतृत्व विकास (Yr3P1) ४ तालिम र अनुमानित लागत ४ लाख	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	प्रदेश सरकार
सि डि इ इन्जिनियरिङ्ग तह ९ वा १०	खरिद व्यवस्थापन (Yr1P1); (Yr2P2); (Yr3P1) जिन्सी र फिडिक सम्बन्धी तालिम(Yr1p2);(Yr2 P2); (Yr3P1) गरी ६ तालिम र अनुमानित लागत ६ लाख	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	प्रदेश सरकार
अधिकृत ७/८ सामान्य प्रशासन	उत्प्रेरणा (Yr1P2); समन्वय(Yr2P2); नेतृत्व विकास (Yr1P3); इ-गभर्नेन्स (Yr3P2) गरी ४ तालिम र अनुमानित लागत ४ लाख	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	प्रदेश सरकार
लेखा अधिकृत प्रशासन लेखा तह ७ र ८	सार्वजनिक खरीद (Yr1P1), सार्वजनिक निर्माणका अन्तर्राष्टिय अभ्यास (फिडिक) सम्बन्धी तालिम(Yr2P1) र जीन्सी सम्बन्धी तालिम (Yr3P1) गरी ३ तालिम र अनुमानित लागत ३ लाख	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	प्रदेश सरकार
अधिकृत ७/८ शिक्षा प्राशासन	उत्प्रेरणा(Yr1P2);शिक्षा प्रशासन (Yr2P3);नेतृत्व विकास(Yr3P3);विद्यालय व्यवस्थापन(Yr2P1);स्थानीय भाषा संस्कृति संरक्षण तालिम (Yr3Pr1) गरी ५ तालिम र अनुमानित लागत ५ लाख	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	प्रदेश सरकार

अधिकृत ७/८ जनस्वास्थ्य	स्वास्थ्य नीति(Yr1P1); ग्रमिण जन स्वास्थ्य र सरसफाई(Yr2P1); संक्रामक रोग रोकथाम(Yr1P2); फोहर मैला वर्गीकरण, ढुवानी विसर्जन, प्रशोधन(Yr2P2) गरी ४ तालिम र अनुमानित लागत ८ लाख	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	प्रदेश सरकार
इन्जिनियरिङ्ग ७/८ सिभिल	निर्माण र विकासका वीच संतुलन तथा दीगो विकास (Yr1P2); सहरी विकास र वस्ती व्यवस्थित तालिक(Yr1P1)); फिडिक तालिम (Yr2P3) गरी ३ तालिम र अनुमानित लागत ३ लाख	नगरपालिका	नगरपालिका स्वयं	प्रदेश सरकार
आ. ले. प. अधिकृत ६; लेखा प्रशासन	SuTra तालिम (Yr1P2); लेखा प्रणाली (Yr2P1); खरिद व्यवस्थपन (Yr3P1); IT related तालिम(Yr3P2) गरी ४ तालिम र अनुमानित लागत ६ लाख	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	प्रदेश सरकार
अ हे व तह ५/६	स्वास्थ्य प्रशासन(Yr1 P2), स्वास्थ्य सेवा प्रवाह (Yr2P1); सरसफाइ तालिम (Yr3P2); गरी ३ तालिम र अनुमानित लागत ३ लाख	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	प्रदेश सरकार
हेल्थ असिस्टेन्ट तह ५ ६	संक्रामक रोगको लक्षण र प्रतिरोध क्षमता विकास (Yr1P2); आधुनिक उपचार पद्धती (Yr2P1) गरी २ तालिम र अनुमानित लागत २ लाख	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	प्रदेश सरकार
सहायक ५ प्रशासन सा प्र	नेपालको प्रशासन मान (Yr2P1) स्थानीय सेवा प्रवाहको सुधार (Yr2P2) गरी २ तालिम र अनुमानित लागत २ लाख	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	प्रदेश सरकार
लेखा सहायक ५	SuTra (Yr1P2); नेपालको लेखामान र लेखापालन (Yr2P1), लेखा परिक्षण	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	प्रदेश सरकार

लेखा प्रशासन	मान (Yr3P1)गरी ३ तालिम र अनुमानित लागत ३ लाख			
प्रा स शिक्षा प्रशासन ५	शिक्षा प्रशासन(Yr1P2); विद्यालय व्यवस्थापन(Yr2P1); गरी २ तालिम र अनुमानित लागत २ लाख	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	प्रदेश सरकार
महिला विकास तह ५ विविध	जेसी तालिम(Yr1P2) ; (Yr2P1) र (Yr3P3)गरी ३ तालिम र अनुमानित लागत ६ लाख	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	प्रदेश सरकार
अमिन तह ४ इन्जिनियरिङ्ग सर्भे	भूगोल र विकास कार्यक्रमवीच तालमेल (Yr1P2); प्राकृतिक स्रोतको नक्साँकन (Yr2P1); (Yr3P1) गरी ३ तालिम र अनुमानित लागत ६ लाख	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	प्रदेश सरकार
सव इन्जिनियर तह ५ सिभिल इन्जिनियरिङ्ग	सार्वजनिक खरिद र जिन्सी व्यवस्थापन (Yr1P1); ()Yr2P2); (Yr3P1) गरी ३ तालिम र अनुमानित लागत ६ लाख	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	प्रदेश सरकार
कम्पुटर तह ५ विविध	Digital profile (Yr1P1); Data Management(Yr1 P3); IT WEB page/MIS/ (Yr2p2); Networking Devices (Yr2P2); (Yr3P3) गरी ५ तालिम र अनुमानित लागत ५लाख	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	प्रदेश सरकार
सहायक ४ प्रशासन	सामान्य कंपुटर तालिम (Yr1P1); संचार व्यवस्थापन (Yr2P1); सेवा प्रवाह (Yr2P2); कार्यलय संचालन (Yr3P3) गरी ४ तालिम र अनुमानित लागत ४ लाख	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	प्रदेश सरकार
स ले प ४ प्रशासन लेखा	लेखामान र लेखा पद्धतिको ३ तालिम (Yr1P1); (Yr2P2); (Yr3P3))	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	प्रदेश सरकार

	गरी ३ तालिम र अनुमानित लागत ३ लाख			
सहायक महिला विकास तह ४	जेसी सम्बन्धी तालिम (Yr1P1); ()Yr2P2); (Yr3P3)) गरी ३ तालिम र अनुमानित लागत ३ लाख	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	प्रदेश सरकार

वडा तर्फ

सहायक तह ५ सामान्य प्रशासन	सेवा सँग सम्बन्धित ३ वटा तालिम (Yr1P1); ()Yr2P2); (Yr3P3) ३ तालिम र अनुमानित लागत ३ लाख	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	प्रदेश सरकार
सव इन्जिनियर ५ सिभिल इन्जिनियरिङ्ग	स्थानीय निर्माण र वातावरण तथा पूर्वाधार विकास सम्बन्धी (Yr1P1); ()Yr2P2); (Yr3P3)) गरी ३ तालिम र अनुमानित लागत ६ लाख	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	प्रदेश सरकार
सहायक ४ सामान्य प्रशासन	उत्प्रेरणा, समूल छलफलका नवीनतम अभ्यासहरु, जन सम्पर्क, शिष्टाचार (Yr1P1);(Yr2P2); (Yr3P3) गरी ३ वटा तालिमको ३ लाख	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	प्रदेश सरकार
सव इन्जिनियर तह ४ सिभिल	स्थानीय निर्माण र वातावरण तथा पूर्वाधार विकास सम्बन्धी तालिम (Yr1P1); (Yr2P2) गरी २ वटा तालिमको अनुमानित लागत ४ लाख	नगरपालिका	प्रदेश सरकार	प्रदेश सरकार
सहायक कर्मचारी	कार्यलयमा पालन गर्ने आचरण र शिष्टाचार सम्बन्धी चालकका ४ र का स का ३ तालिम ((Yr1P1); ()Yr2P2); (Yr3P3)) गरी ७ तालिम र अनुमानित लागत ७ लाख	नगरपालिका	नगरपालिका	नगरपालिका

द्रष्टव्यः Yr1 = first year; Yr2 = second year, and Yr3= third year ; and P1, P2 and P3 are priority orders.

९.२ उपसंहार

तीन वर्षे क्षमता विकास योजनाको भावना अनुरुप कार्यन्वयन हुन सके नगरपालिकाको क्षमता निश्चय नै वृद्धि हुनेछ। भौतिक पूर्वाधार निर्माण कानून र कार्यविधिहरुको निर्माण तथा मानव संसाधनको क्षमता र दक्षता वृद्धि गर्ने प्रयासका लागि यो क्षमता विकास योजना वनाईएको छ।

समाप्त

परिच्छेद-१०: अनुसूचीहरु

अनुसूची १. मावन संसाधन क्षमता विकास आवश्यकता पहिचान

अनुसुची २. विषय क्षेत्रका आधारमा क्षमता विकास क्षेत्र विषय पहिचान सर्वेक्षण

अनुसूचि ३. संस्थागत क्षमता विश्लेषण

अनुसूचि ४. संस्थागन क्षमता विह्लेषणका आधारमा क्षमता विकास कार्यक्रम

अनुसूची ५. कार्यालय पुर्वाधार

अनुसूची ६. (क) मानव संसाधन क्षमता विकास कार्ययोजना

(ख) संस्थागत क्षमता विकास कार्ययोजना

(ग) कार्यालय पुर्वाधार क्षमता विकास योजना

अनुसूची ७. त्रीवर्षिय क्षमता विकास कार्ययोजना (P1, P2 and P3)